

Nya E No .Mawu

Hlandlf Dunn

Biblu WayWema ɔtɔn

Togan sin gbeɔiɔe

Biblu Way Wema ɔtɔn ɔ, sinsenzɔ Biblu tɔn e ma nɔ ba lè à é dè wè. Nũ taji e jí é nɔ sɔ ayi dɔ é wè nyí ten enteneti tɔn le kpo wema dijitalu le kpo dɔ . Azɔɔsa Nũnywe Biblu Tɔn Tɔn Dò Togudo. Nũ e gbé nya wè IBKI dè é wè nyí ɔ meɔebũ e dɔ jlɔ é ni ɔ Biblu kplɔnkplɔn le . dɔ nũ gègè kpinkeɔn dɔ Mawu kpo jlɔ Tɔn kpo wu me. Azɔmevi le ɔ na yi Institut ɔ bo na ɔ kúnnuɔewema dè alɔ . diplôme. È sixu kplɔn nũkplɔnme ene le dɔ Enteneti jí alɔ dɔ azɔɔsa le me, gbɔn Zoom jí, yí ye dɔ alokan jí, sé ye dɔ e-mail jí, . e è zín é, alɔ me ɔkpo ɔkpo, gbèta le, alɔ sinsen le nɔ zán dɔ wendagbejjilazɔ yetɔn me. IBKI nyí tutoblonunu e è yí gbè na é dè à .

Mí dɔ wusyen lanme nú we ɔ a ni kplɔn Biblu towe bo na dɔ tuùn lee nũ e è ɔ dɔ nũkplɔnkplɔn ene le me é alɔ nũ e è ɔ dɔ Biblu ɔebũ me le é sɔgbe gbɔn é . jɔten ɔevo. "Commentaires" e è nɔ xlé dɔ nũkplɔnkplɔn Institut International de la Connaissance Biblique (IBKI) me le é wè nyí . linlin me e wlan wema ɔ le é alɔ me e xò ye kplé le é tɔn. Hwehwe ɔ, linlin le nɔ ɔ ten dɔ kplɔn nũ e è nɔ sè le é, video le kpo wema le kpo me, mɔ jen é nɔ lé nyí gbɔn é . ɔi tinme Biblu tɔn le ɔhun; bɔ, dɔ nũkplɔnme wenjlatɔ le, sinsenzɔwatɔ le, pastɔ le, vɔsanúxwlemawutɔ le kpo kplɔnyiji-alavoní le kpo tɔn me.

A dɔ na nɔ gbéjé nũ e me ene le ɔ le é, linlin yetɔn le kpo nũkplɔnme yetɔn le kpo bí kɔn hwebĩnu dɔ azɔ towe wè é nyí ɔ a ni ba, tunwun jlɔ Mawu tɔn bó bló.

Bo na dɔ tuùn ɔ nũkplɔnme ɔebũ nyí nugbɔ à jí hũn, xà liledɔgbeɔevome Biblu tɔn vovo le, bo kɔn xókwintintɔ Biblu tɔn le kpo xókwintínwema Biblu tɔn le kpo dɔ . kplɔn tinme xókwín alɔ xógbe e è ma tuùn à le é tɔn. Mi ɔ miɔée dɔ tinme xógbetintɔnwema ɔebũ tɔn wu, dɔ xógbetintɔnwema le nɔ na . tinme xókwín le kpo xógbe le kpo tɔn sín gbè nukɔntɔn ɔ me kaka je lee è nɔ zán ye gbɔn dín é jí.

Tinme xókwín le kpo xógbe le kpo tɔn nɔ huzu dɔ hwenu e dɔ yi yi wè é. Gɔ na ɔ, è sixu lile xókwín Glekigbe tɔn gègè dɔ xókwín ɔkpo me, . e sixu hen tinme nukɔntɔn ɔ gblé é.

A ni jó Mawu dɔ bonu é ni xlé ali we dɔ Xó Mímé Tɔn Biblu ɔ kpinkeɔn me.

IBKI nɔ na gbè bɔ è nɔ yí nũkplɔnme yetɔn le bí mlémlé bo nɔ lé dè ye tɔn nú nũ e ma nyí ajɔwiwa tɔn à le é. Sè è sixu má vɔhu ɔ, è ka na sà, ɔyo, alɔ yí akwe dɔ wema le alɔ nũkplɔnkplɔn le me à.

Randolfu Dunn, Gǎn

Kàn nũ byɔ mí: info.IBKI.glensigbe@gmail.com

Enteneti tɔn: IBKI-Glensigbe.html

Gbetó e nyí Mawu é .

Nùjlejle

“Đò bíbémé ɔ, Mawu dọ jinukúnsin kpo ayikúngban kpo, bɔ ayikúngban ɔ dọ vɔ, bɔ ablu gó do gɔngɔn ɔ jí, bɔ Yesinsen Mawu tɔn dọ xixo we dọ sin le jí.” (Bíbémé 1:1-2) .Đò bíbémé ɔ, Xó ɔ ko tîin. (Jaan 1:1) .Éné ɔ gúdo ɔ, Mawu dɔ: *‘Mí ní bló gbetó dọ émítɔn me, nú é cí émítɔn dɔhun.* (Bíbémé1:26) È lile xókwín “Mawu” ɔ sín xókwín Ebléegbe tɔn ‘Elohiym plus of .Elo ɔ, yě lé nyí dọkpó .” .Nyé kpódó Tó ɔ kpó ɔ, dọkpó we mǐ nyí. (Jaan 10:30) Nùdíqó gbigbɔ tɔn ene le dọ na ko tîin cobo wá dɔ jinukúnsin kpo ayikúngban kpo, gó nú nǔdɔgbe le bí, kanlin le kpo ama le kpo wá tîin. Ene gudo ɔ, ye sɔ nǔ e ye dɔ é dọ bló gbetó bɔ é cí ye dɔhun.

Lee mesédó Jaan dɔ gbɔn é ɔ, “Xó ɔ” dọ Mawu kpá bo nyí Mawu. Xó ɔ húzú gbetó, bó wá nɔ gbetó léé téntin. Jaan Baptemublonumetó ɔ ylo e dɔ “Léngbóví Mawu tɔn” e nɔ dè hwe le sîn é.

Nǔdɔxlémé dɔxó dé we, bɔ gbigbɔ ɔ, Mawu - nǔ bí sín nǔdíqó ɔ, na sɔ éqée dọ savɔ dɔ vosisa hwesɔke me tɔn ɔ dɔhun bo na dọ klí me e Ye dá dọ dɔde Yetɔn me le é bo na sɔ mavɔmavɔ dọ ayi yetɔn me. “ .É lé sɔ mavɔ mavɔ dọ ayi me nú gbetó léé; é dọ mɔ́có, yě sixú mɔ nukúnnú je nǔ e Mawu wa sín bíbémé káká yi fifó ɔ wú ǎ ..” (Nǔt 3:11-12) È d’akpá nú me dèqee deji dọ wǔ tɔn bo setónú ní le é dɔ ye na nɔ gbè mavɔmavɔ xá e, enyi ye kpó dọ gbè zán we gbɔn nǔdíqɔ tónúsise tɔn gblame, bo nyí vosanúxwlemawutó bo na sèn e ɔ ne.

Nǔ e d’eme le é

Nǔmesen

Nǔdɔd’ayí le

Jiji kpo Gbè Jezu Tɔn Nukɔntɔn ɔ kpo Đò Susu

Đò Mawu kpo Gbetó le kpo Me Bo Nɔ Wà Jlǒ

Tó Tɔn Tɔn

Sinsenzó Klisu tɔn sín Bíbémé

Vosisa Hwesɔkeme Tɔn .

Alixléme nú Mesédó le sín Jixwé yiyi

kpo Klisu sín Wiwá Wegɔ ɔ kpo sín

vosisa

Xó E È Đɔ Dó Nya E Nyí Mawu É Wu É

Akpáxwé A – Nǔdɔd’ayí le .

Akpáxwé B – Nǔjiwǔ le .

Akpáxwé C – Mawu/Logos/Xóɔdɔdókɔpó Xógbe

“Dò bíbémé ɔ, Mawu dọ jinukúnsin kpo ayikúngban kpo, bɔ ayikúngban ɔ dọ vɔ, bɔ ablu gɔ do gɔngɔn ɔ jí, bɔ Yesinsen Mawu tɔn dọ xixo wé dọ sin lɛ jí.”(Bíbémé 1:1-2)

“Dò bíbémé ɔ, .Xógbe , bɔ Xó ɔ dọ kpɔ xá .Mawu ,Xó ɔ ka nyí Mawu. É nɔ kpɔ xá Mawu ., dọ bíbémé. É jí wé Mawu bló nǔ bí gbɔn; nǔ e è ko bló lɛ bí ɔ, è bló nǔ dɛbǔ éyɛ mevo ǎ.” ... “Xó ɔ huzu .nǔ é wá nɔ mǐ mé.”(Jaan 1:1- 3; 14)

Xósin: “Xó” (Lógos) dọ “Mawu” (Theós) gón hwenu e è dá ye é. Amɔ, Lógos huzu “lan” (Sarx gbetɔ dɛ) bo nɔ gbetɔ lɛ tentin bo na huzu vɔsisa maɔbɔlɔ kpo dɔkpo géé e sixu dɛ hwéhuhu sɪn, bo na lɛ bló bɔ gbetɔ kpo Mawu kpo na nɔ bǔ é.

“Nǔ atɔn wé dɛ kúnnu dọ séxwé;Tɔ ɔ, Xó ɔ kpódó Yesinsen ɔ kpó: yě mé atɔn lée bí wé nyí dɔkpó.Nǔ atɔn wé dɛ kúnnu nǔ yě dọ ayikúngban jí: Yesinsen ɔ, sin ɔ kpódó hun ɔ kpó, bɔ nǔ atɔn éné lée bí dọ bǔ.”(1 Jaan 5:7-8)

Xósin: É cí dɔ wemafɔ wè ene lɛ nɔ gudo nǔ "Nǔkplɔnme Atɔndɔbǔ tɔn" dɔhun. É dọ mɔ cɔ, "È dọ na tuùn dɔ "kúnnuɔenú e xlé dɔ è xà nǔ ene é dɛ dọ alɔnuwema Glekigbe tɔn dɛbǔ mé kaka je xwè 1500 lɛ mé ǎ" (Dr. Daniel B. Wallace, The Textual Problem in 1 Jaan 5:7-8). é kpaca mé dɔ Alɔnuwema Yɔyɔ ɔ sín akpáxwé nǔgbo dɛ kún dọ alɔnuwema Glekigbe tɔn nukɔntɔn lɛ bí mé ó." (zianet.com/maxey/reflx379.htm) È dɔ xó dó nǔ ene jí d'ɛji dọ Akpáxwé C mé.

“Nǔ e ko tɪn sín bíbémé é, nǔ e mǐ mɔ kpo nukún mǐtɔn lɛ kpo, nǔ e mǐ kpɔn, bo d'alɔ wu kpo alɔ mǐtɔn lɛ kpo é (gbetɔ sín jijj) ɔ, gbè ɔ wé è dɛ xlé, bɔ mǐ mɔ, bo dɛkúnnu tɔn, bo dọ gbè mavɔmavɔ e mǐ mɔ dọ Tɔ ɔ gón é jla mi wé. mi lɔmɔ, bonu mi lɔmɔ na nɔ bǔ xá mǐ, bɔ mǐ dọ bǔ xá Tɔ ɔ kpodo Vɪ tɔn Jezu Klisu kpo.”(1 Jaan 1:1-4)

Xósin: Ene wu ɔ, “Mawu,” “Xó” ɔ kpo “Gbigbɔ” ɔ kpo dọ nǔdídó lɛ mé. Ene wu ɔ, meɔé sixu wá gbeta ɔ kɔn dọ wemafɔ klewun ene lɛ keɔɔ mé dɔ “Mawu” atɔn wé tɪn alɔ dɔkpo dọ alɔkpa atɔn mé .
– Mawu, Xó, kpódó Yesinsen kpó. Ene wu ɔ, lee nǔdídó gbigbɔ tɔn lɛ kpo nǔ lɛ bí sín dátɔ kpo sixu dɛ yedée xlé dọ nǔ e é dá lɛ é mé gbɔn é, bonu gbetɔ na dó sixu mɔ nukúnú je mé. ðiɔɔ ɔ:

“Hwenu e hwesivɔ dọ jiji wé ɔ, Mawu Mavɔmavɔ tɔn dó Ablaxámu jí dọ atín daxó daxó e dọ Mamulée lée kpá, bɔ Ablaxámu kpɔn jí bó mɔ súnnu atɔn dọ te .

Nũdɔd'ayĩ klewun dɛ kpo jenu yetɔn kpo d'ie. È na xó e Dotóo Taylor dɔ é dò Akpáxwé A ɔ me cobɔ è na slé nũdɔd'ayĩ 60 jɛji kpo lee ye na jenu gbɔn é kpo.

Jelemíi 23:5 .- "Mawu Mavɔmavɔ dɔ: "Éd'ie, hwe dɛ nu ná se yá bɔ un ná sɔ vĩ hwejjɔnɔ dɔkpó dó axósúquto Davídi tɔn me, bɔ é ná dɔ axósú, bó ná wa nũ kpódó nũnywé kpó, bó ná wa nũ jlɔjlɔ, bó ná wa nũ jlɔjlɔ dɔ to ɔ me."

Matie 1:13 . - "Kúnnudjide Jezu Klísu, Davídi ví, Ablaxámu ví ɔ tɔn sín kúnnudɛnú wɛ."

Luki 3:23- 38 . – Luki kpón kúnkan Jezu tɔn sín Davídi jí káká yi Adamu jí.

Zakalíi 9:9 – 10 . "Sinyɔɔnu e mi, mi j'awá káká! Jeluzalémunu léɛ mi, mi sú xó bó sú xó! Axósú mitɔn jáwe gɔn mitɔn né; é nyí hwejjɔnɔ, bo nɔ hwlen me gán, é nɔ sɔ édée hwe, bo xá tóci jí, tóci ví dɛ jí."

Matie 21:6-7 – " . Ahwanvú tɔn léɛ ka yi bló nũ e Jezu dɔ nú yě é, bó kplá tóci ɔ kpódó tóci ví ɔ kpó wá, lobo kplá awu yětɔn léɛ nyi yě jí. bɔ é jínjón jí."

Ezayíi 53:5 . – "Lo ɔ, hwe mĩtɔn léɛ wú wɛ è gblɛ wũ i, bɔ hwe e mĩ hu léɛ wú wɛ è gblɛ e; tódɔnnúme fífá mĩtɔn tɔn jɛ jí tɔn; bɔ akpa tɔn le zón bɔ azɔn gbɔ nú mĩ."

Matie 27:26 . – "Éné ɔ gúdo ɔ, é jó Balabási dó nú yě, bó xo Jezu, bó jó e nú yě, bónú yě ná ká e nyi aklúzu jí."

Ezayíi 53:7 . – "È dɔ ya dó n'i wɛ, è dɔ ya dó n'i wɛ, é ká ke nu á; lɛngbɔ e è kplá xwe lanhu gbé é dɔhun, lɛngbɔ e è kplá fún kpa n'i é cí xwíi dò me e dò fún kpa n'i wɛ le nukɔn é dɔhun ɔ, mɔjen é ma kenu á é nɛ."

Matie 27:12-14 . – "Hwenu e vɔsánú-xwlémawutɔ daxó léɛ kpódó tomexó léɛ kpó dɔ hwe dó Jezu wɛ ɔ, é dɔ xó dɛbũ á, bɔ Pilátu kanbyɔ e dɔ: 'A se hwe tobutóbú e dó wɛ wɛ yě dɛ ɔ á cé? Lo ɔ, Jezu ke nu dɛbũ á, bɔ é kpácá tokpɔngán ɔ dɛsú."

Ezayíi 53:9 . – "È sɔ yɔdo tɔn dɔ kpó xá medídá le kpo dɔkunɔ le kpo hwenu e é kú é, é na bo ma wà nũ nyanya dɛbũ á, adingban dɛ dò nu tɔn me á ɔ nɛ."

Matie 27:57-59 – "Gbadanu éné ɔ, nya dɔkunɔ dɛ gosín Alimatée, bɔ è nɔ ylɔ e dɔ Jozéfu, bó húzú ahwanvú Jezu tɔn, bó yi Pilátu gón, bó byɔ Jezu sín cɔ, bɔ Pilátu dɛ gbe dɔ è nĩ bló mɔ. Ee é blí awinnya daxó dɛ dó yɔdo ɔ nu gudo é ɔ, é dɛdo."

Ezayíi 61:1-22 .- "Ye Mawu Mavɔmavɔ tɔn dɔ jí ce, dɔ Mawu Mavɔmavɔ wɛ kɔn ami dó ta nú mĩ; é sé mĩ dó dɔ má dó wɛndagbe me e dò ya dó nú wɛ le é, bo na bla me e ayi yetɔn gbadó le é, bo na jlá kannumɔ le dɔ è jɛ yedée kannu, bo na jla gantɔ le sín ablu me; bó ná jlá xwe e Mawu Mavɔmavɔ ná nyɔ xome dó me wú ɔ sín xó."

Luki 4:16-19; 21 – "É wá Nazaléti fí e é su dɛ é, bó byɔ kplɔngbasá gbɔjɛzán gbe lɛ e é ko nɔ bló gbɔn é, bó sí te bó ná xa wɛma ɔ .

gbeyiḍḍ Ezayii tɔn ʒ, è sʒ jó n'i. É hun wěma ʒ, bó mɔ́ fí e è wlan dó é;

‘Ye Aklunɔ tɔn dò jǐ ce, dʒ é sʒ mì, bonu má jla Wenḍagbe ɔ wamamɔɔɔ le. É sé mì dó dʒ má jla me e è wlí le é dʒ è jó ye dó, bo dʒ nú nukúntíntɔnɔ le dʒ nukún yetɔn hun, bo dʒ nú me e dʒ ya dó nú we le é, bo dʒ dʒ Aklunɔ sín xwè ɔ na hun.’

“Égbé ɔ, nǔ e è wlan dó Mawuxówema ɔ me é je, bɔ mi se.”

Wemata 3gʒ ɔ

Jiji Jezu Tɔn kpo Gbè Tɔn Nukɔntɔn le kpo

Mawu dʒ gbɔn gbeyiḍḍ Ezayii jí . *"Mawu Mawɔmawɔ dʒésú ná xlé mi: dʒɔvǐ ʒ ná mɔ́ xo, bó ná ji vǐ súnnu dʒokpó, bó ná sun nyǐ i dʒ Emanuwéli.*" (Ezayii 7:14)

Mawu dʒ é dʒée xlé dʒ é nyí Mesiya e sín akpá è dó é ǎ, é nyó wà ɔ, é wá gbetʒ sín ninɔme me gbɔn Yesinsen Mawu tɔn sín nǔwiwa gblame.

"Sun ayizéngʒ ʒ me ʒ, Mawu sé wensagun Gabliyéli dó Nazaléti toxo e dʒ Galilée yíkúngban jí é me, bó yi dʒɔvǐ e è sʒ abɔ dó da nú nya e è nɔ ylʒ dʒ Jozéfu, bɔ é nyí Davidi kúnkan ʒ é gɔn. Aklunɔ dʒo kpʒ xá we." Xó e é dʒ ʒ gbado nú Mali dʒésú, bɔ é kanbyʒ é dʒée dʒ gbedóme alɔkpa éné ʒ ká nyí mɔ́. A nǎ mɔ́ xo, bó ná ji vǐ súnnu dʒokpó, bó ná sun nyǐ i dʒ Jezu. É ná nyí me nukúndéjǐ, bɔ è nǎ nɔ ylʒ e dʒ Mawu Ajalɔnɔn ví. Aklunɔ Mawu ná sʒ e dʒó tɔgbó tɔn Davidi sín axósúzinkpo jí, bɔ é ná dʒu axósú dʒo Jakóbu ví léé nu káká sʒyi. axósú dʒuto tɔn ná fó gbedé ǎ." Mali kanbyʒ wensagun ʒ dʒ: "Ně nǔ éné ʒ ná nyí gbɔn, dʒó un ko má abnu ǎ?" Enɛ wu ɔ, me mímé e è na jì ɔ, è na nɔ ylʒ e dʒ Mawu ví." (Luki 1:26-35 me.

"Hwenenu ɔ, Sezaa Ogusi dʒe gbe dʒ è ni xà me e dʒo Hlɔma le é bǐ. (Hwenu e Kiliniwusi dʒo tokpɔngán nyí we dʒo Silíi é ɔ, è xà me nukɔntɔn ɔ ne.) Bɔ me dʒokpo dʒokpo yi toxo tɔn me bo na yi wlan nyikɔ dó wema me. kpo kúnkan Davidi tɔn kpo. É yi finɛ bo na wlan nyikɔ dó wema me xá Mali e é ko da é, bo dʒo vǐ jì we hwenu e ye dʒo vǐ jì we é, bɔ é jì vǐ sunnu nukɔntɔn ɔ, bɔ é blá e dó avɔ me, bo sʒ e dʒó xɔ e me kanlin le nɔ dʒu nǔ dʒé é dʒé me ǎ." (Luki 2:1-7)

“Nk tɔn Mali ko d’akpá ɔ emi na da Jozefu, amɔ, cobonu ye na wá ɔ́ kɔ́ ɔ, è mɔ ɔ́ é ɔ́ò xo ɔ́ò wɛ gbɔn Yesinsɛn gblamɛ. ‘Jozefu Davídi ví, ma ɔ́i xesi bo na yí Mali ɔ́o xwé towe gbè ó, ɔ́ó é na jì ví sunnu ɔ́é gbɔn Yesinsɛn gblamɛ, bɔ a na sun nyí i ɔ́ Jezu, ɔ́ó é wɛ na hwɛn togun tɔn gán sín hwɛ yetɔn lɛ mɛ. mi nk yɔ́ ɛ ɔ́ Emanuwéli’ - tɛnmɛ tɔn wɛ nyí Mawu ɔ́o mɛ. (Matie 1:18-23) Kpɔn Tinmɛ E Ɖò Vivɔnu A mɛ é bo mɔ nũɔɔd’ayí lɛ.

Jiji

“Hwɛnɛnu ɔ, Sezaa Ogusi ɔ́e gbe ɔ́é è ni xà mɛ e ɔ́ò Hɔma lɛ é bɔ. (Hwɛnu e Kiliniwusi ɔ́ò tokpɔngán nyí wɛ ɔ́ò Silíi é ɔ, è xà mɛ nukɔntɔn ɔ nɛ.) Bɔ mɛ ɔ́okpo ɔ́okpo yí toxo tɔn mɛ bo na yí wlan nyikɔ ɔ́o wema mɛ. kpo kúnkan Davídi tɔn kpo. É yí finɛ bo na wlan nyikɔ ɔ́o wema mɛ xá Mali e é ko da é, bo ɔ́ò ví jì wɛ hwɛnu e ye ɔ́ò ví jì wɛ é, bɔ é jì ví sunnu nukɔntɔn ɔ, bɔ é blá ɛ ɔ́o avɔ mɛ, bo sɔ́ ɛ ɔ́o xɔ e mɛ kanlin lɛ nk ɔ́u nũ ɔ́é é ɔ́é mɛ á. (Luki 2:1-7)

Hɔn yi Ejípu .

“Ee è jì Jezu ɔ́ò Beteleyemu ɔ́ò Judée, ɔ́ò axɔsu Elodu hwɛnu gudo é ɔ, nũnywetɔ́ lɛ gosin zǎnzǎnhweji bo wá Jeluzalem bo kanbyɔ ɔ́: ‘Fíte Jwifu lɛ sín axɔsu e è jì é ka ɔ́é? Ée axɔsú Elodu se xó éné ɔ́, ayi tɔn gbado, é kpóɔ́o Jeluzalémunu lée bɔ́ kpó.’ (Matie 2:1-3)

“Ée yě ɔ́idó ɔ́, wɛnsagun Aklúnɔ tɔn ɔ́okpó wá tɔn ɔ́o dlɔ́ Jozéfu jí, bó ɔ́ n’i ɔ́: ‘Sí te, kplá ví ɔ́ kpóɔ́o nk tɔn kpó, bó hɔn yi Ejípu. nk dɔ́n káká yi je hwɛnu e un ná ɔ́ xó nú wɛ ɔ́o é, ɔ́o Elódu ɔ́o ví ɔ́ ba wɛ, bó ná hu i. (Matie 2:12-13)

Xwégbe lɛkɔ wá Nazalɛti .

“Ée Elódu kú gúdo ɔ́, wɛnsagun Aklúnɔ tɔn ɔ́okpó xo dlɔ́ Jozéfu ɔ́o Ejípu, bó ɔ́ n’i ɔ́: ‘Sí te, kplá ví ɔ́ kpóɔ́o nk tɔn kpó yi Izlayéli, ɔ́o mɛ e jló ná hu ví ɔ́ lée kó kú. Éné ɔ́, é sí te, bó kplá ví ɔ́ kpóɔ́o nk tɔn kpó, bó yi Izlayéli to ɔ́ mɛ. gbeyiɔ́ lɛ ɔ́: “È na yɔ́ ɛ ɔ́ Nazalɛtinu. (Matie 2:19-23)

ԾԿՈՒ

"Xwe Գոկրօ Գոկրօ մե Յ, մեյիտ՝ Եզու տն լէե ո՛յ զս Դիճինւայիքսե Յ Գո Ելուզալէմս, Բո հւենս է է Գօ քսե ւէւե Յ, յէ ո՛յ զս քսե Յ լէ է յէ Կօ Կո Բլօ ԳԲոն է. էե յէ մա Կո է Գօ հեննս Կէտն լէե ԿրօԳօ Կոտն Կէտն լէե Կրօ մե Գ Յ, յէ լէ Կօ յի Ելուզալէմս Բօ նա Բա է. Ե Կա ւա նս Կա մի Կ՞ Գ? Նյե Կրօ տ՝ տոս Կրօ Գօ Բիբա ւե ւե Կրօ ԵԳօս ԵԳօս Կրօ՝ 'Էտեւս Ե Կա Գօ Բիբա մի ւե?' է ԿանԲյօ Գ: 'Ե Կուճն Գօ սն Գօ նա Գօ Գ՝ Կե քւե (ԳԿ) Գ Կե?' Էնէ ԳսԳօ Կ, Եզս քւեԳօ յե յի Նազալէտի, Բօ Կո սեթօնս նս յե, ԼօԿ, Կո տն հեն նս էնէ Լէ Բի Գօ Գյի մե, Բո նսնյւե տն Գօ սսսս ւե, Բո Մաւս Կրօ ԳԲեթ՝ Լէ Կրօ յի ւաճն ո՛ի." (Լսկի 2:41-52 մե.

XօԿԵ

Nugbօ է ԳոնԳոն հսԳոն Բօ Բիբլս Գլէլէ է ԳօԿրօ ւե նյի Գօ Եզս Նազալէտի տն է է յի Գօ Բեթեղեյեմս սին քւե 2 000 յեյի Գիէ է նյի Մաւս Բօ լէ նյի Կ՞! Հւենս է է յի Կ, ԳԿՈՒ Գօ ւե է յի Բօ ւենսԳոն է յի Ե քօ տն Կ Գօ է նա Կօ յԼ է Գօ Էմանսւելի, տինմէ տն ւե նյի "Մաւս Գօ մի մե". Է ւլան Գօ ԳԲեմէ յիյի տն ւս Գօ: " Գօ ԲիԲէմէ Կ, Կօ Կօ Կօ տին, Բօ Կօ Կօ Գօ Մաւս Գոն, Բօ Կօ Կօ նյի Մաւս ... Կօ Կօ հսսս ԳԲեթ՝, Բօ Կօ մի տենտին, Բօ մի Կօ սսսս տն, սսսս ՎիԳօԿրօն Գօ Կօ տն Գօհսն, Բօ Գօ նս ֆենս Կրօ նսԳօ Կրօ." (1 Եան 1:1, 14) Հւենս է Ֆիլիս ԿանԲյ'է Գօ "ԱԿլսն, քլէ մի Գօ Կ" Կ, Եզս յի ԳԲե ո՛ի Գօ: "Սն Կօ Կօ մի Գօն ԿԿԿ Ե հւենէնս, Բօ Ե մա Կա Կսւսն մի Գ, Ֆիլիս? Մէ է Կօ մի Կօ Կօ Կօ Գօ Կ." Nugbօ Կ, մի Կսւն նինԿմէ միտն է մա սյեն սԿԿ՞ Գ, Բօ լէ սօ միԳէէ հւե է, Գօ մի նյի ԳԲեթ՝ ւսսս, Եմ՞, Մաւս Կրօն մի Գօ Կօ մէ է քօ Կքւե Կսւսն է Գէ, Բօ է ւա Բա մի Կրօն! Ե յլօ նա Կօ Մաւս ւե Ե? Կրօն Եզս! Եզս ւե նյի Մաւս է ւա Կօ Կրօն Կա մի Գօ Եմ Ե սօԳԲե Կսւսն Բօ Կօ Գօ նս մի է նս է.

Եզս Կա յի. Է սիսս նյի Գօ Մաւս Կրօ Գօ Կրօն Կա մի ւե Ե? Կօսին Բիբլս տն Գօ ւեն - Էն! Եմ՞, նէ է Կա նյի ԳԲոն? Եսինսեն տն յի ւե է Կօ ԳԲոն. Գօթօ քօ Եզս տն է Գօ Եան 14 մէ է: *"Սն նա սա սո նս Գօ Յ, Բօ է նա նա ԵԳԳօմեթ՝ Գէւօ մի, Բօ է նա Կօ Կրօն Կա մի ԿԿԿ սօյի. Եէ նսԳօն Յ ... մի Կսւսն Կ, Գօ է Գօ Կրօն Կա մի, Բօ նա Կօ մի մե." "ՄեԳէ յի ւաճն նս մի Յ, է նա նյի քօ Կե; Գօ Կե նա յի ւաճն ո՛ի, Բօ մի նա ւա Գ՞ն տն, Բօ նա Կօ Կրօն Կա է."*

Nս է է նա ւա ԳԲեթ՝ Կօ Կօն նա է նյի նս է է մա սիսս հոն նս Գ է. Մաւս ԳԲեԳօթ՝ միտն Կ լին Կմէ Գօ մի յի սԿԿ՞ Բօ է ւա ԵյիԿսնԳան յի Գօ ԳԲեթ՝ սին ԳԳԲա մէ Բօ նա ԳԳԳ մի. Մի ո՛յ յԼ է Գօ Եզս Նազալէտինս Յ. Է լէ Կօ ւա յիքւե հւենս է է ֆօ Եճ՞տն Գօ ֆի է Գօ, է Կա սէ Եսինսեն Գօ Բօնս է նա ԳԳԳ մի. Բօ Կ՞ ւե էԳԳ է, Մաւս Գօ Յ, Վի Յ ԿրօԳօ Եսինսեն Յ Կրօ յլօ նա Բլօ քւե յէտն Գօ մի մե. Եէ յլօ նա Կօ հւի մեԳԳսն. Եէ Կօ Բա Գօ մի նի ԳԳԳ Գօ ԳԲեթ՝ն յետն մե.

ԳԲե Կլիսս տն ւե նյի ԳԲե է Եզս Կօ է ԿրօԳօ ԳԲե ԵԳԳԳ Ե մի Լօ սիսս Կօ ԳԲե ԿրօԳօ ԵԳԳօ տն Կրօն է, նս մի յլօն Յ.

Đò Matie 5g3 ɔ me ɔ, Jezu na mĩ nũ e cí dide medesunɔ tɔn dphun é. Jijɔ dẽdɛ Klisanwun ɔokpo ɔokpo dɔ na dɔ, bo sixu lé dɔ le é dje: medeesɔhwe, wuvěsexáme, xomefífá, nũjɔɔwiwa, nùblawukúnúme, fífá dídó, kpo gbejinɔ kpo. Nũ elɔ nyí wěma dɛ bo a sixu sɔ nũ e a jló é alɔ nũ e jló we é ă.

Wemata 4g3 ɔ

Nukúnúmcjɛnũme Mawu kpo Gbetɔ le kpo Tɔn .

Gbɔn gbe e Jezu nɔ é gblame ɔ, me bĩ sixu mɔ lee Mawu nyí gbɔn dɔ wũ tɔn é.

Jezu nɔ sɔ édɛe hwe .

Nũ e gbɔn vo nú medeesɔhwe é we nyí medeesɔhwe alɔ goyi. Nũ taji e nɔ dè linlin e jí Satáan nɔ wà nũ dɔ bo nɔ lé du dɔ jí é xlé é ne: dɔ, . "goyíyí gbé wǎn nú Mawu Mawɔmawɔ." Mawu d'akpá dɔ emi na . "hen goyitɔ sín xwé gblé," ... "Nukúnme goyitɔ, ayi goyitɔ ... we nyí hwehuhu." (Nũnywexó 5:16-17 ... 15:25)

Goyi dɔ: "Ma dɔ nũdɛ nú mì ó. Un ko tuùn nũ le bĩ." Medesɔhwe dɔ: "Un dokú nú wědexáme kpo abdo towe kpo."

Goyi dɔ: "Un dɔ hudo tɔn, un jló, un jɛxa." Medesɔhwe dɔ: "É dɔ hudo, ye jló, a jɛxa."

Goyi dɔ: "Mawu, un nyɔ hú gbetɔ nɔzo ce dɛsú." Medeesɔhwe nɔ dɔ: "Aklunɔ, kú nùblawu nú nyɛ hwehutɔ ɔ."

Goyi nɔ gbé nũ nú me dɛvo le bo na dɔ hen ye gblé. Medeesɔhwe nɔ kpa me dɛvo le bo na dɔ hen ye lidɔ.

Goyi nɔ dɔ: "Un sixu kpé nũ bĩ wu." Medeesɔhwe dɔ: ".Klisu e nɔ na hɔnhɔn mì ɔ, un sixu kpé nũ ene le bĩ wu."

Đò Jezu me ɔ, mĩ mɔ nya e sɔ édɛe jó nú me e è nɔ dóya nú dɔ hwe tɔn nu le é. É dɔ gbě xá azɔwatɔ le kpo hwehutɔ le kpo. É nu nyɔnu akɔta vovo e sinsenɔ le nɔ gbé wǎn na tawun bo nɔ lé gbé é sín kɔfu ɔokpo ɔ me. Jezu dè medeesɔhwe sín gbigbɔ tɔn xlé hwenu e é byɔ toxo ɔokpo ɔokpo me é, é d'alo agbaza blíblí gudunɔ le tɔn kpo dɛ tókúnɔ le tɔn kpo wu. É nɔ kpé nukún dɔ me e jí ye nyanya le dè bo me dɛvo le nɔ dɔ xesi tawun bo nɔ sekɔ ye le é wu. É yí gbè nú ylɔ e è ylɔ e dɔ é ni du nũ dɔ "hwehutɔ le" kpo "tokweyitɔ le" kpo gɔ nú Falizyɛn le kpo yemenuwatɔ le kpo sín xwégbe é.

Jezu nɔ ganje:

"Vĩ ɔ sixu wà nũdɛ édɛsunɔ ă, ze nũ e é mɔ bɔ Tɔ ɔ dɔ wiwa we é wu." (Jaan 5:19)

"Un sixu blo nũdɛ dɔ nyidɛsu me a." (Jaan 5:30)

"Dó un je te sín séxwé, bó ná wa jlǒ ce ǎ, lo 3, jlǒ me e sé mì dó 3 tǎn we un je te." (Jaan 6:38) .

"Un nǎ ba susu ce ǎ, me ɔokpó tǐin bó nǎ ba, bó nǎ ɔ hwe." (Jaan 8:50)

Jezu nyí mesentó dé:

Aklunǎ nǔ bǐ tǎn ɔ, é sǎ avǎxwe kpo sinnugannú kpo, bo je kpoli ɔ̀ me e ma jexa ǎ le é nukǎn bo na klí afo yetǎn le, kaka je xǎntǎn tǎn e na sà ε zaandé é jí.

Gbezán Jezu tǎn bǎkun:

Ye ɔ̀ ɔ̀ Alesándlu Ðaxó ɔ̀ byɔ̀ Inde ɔ̀ tomeyiyi ɔ̀axó dé me, bǎ ajinakúǔ 200 e è sǎ nǔ dó le é, sɔ̀ja 200 ɔ̀ sǎ wiwi jí, bǎ kinikini 200 lelé dó è hwenu e é ɔ̀ axǎsuzinkpo siká tǎn dé jí ɔ̀ kekéví ajinakúǔ tǎn dé jí bo ɔ̀ ɔ̀iɔ̀ we ɔ̀ "Nyε we nyí Aklunǎ weke ɔ̀ tǎn. Alexander kú hwenu e é ɔ̀ xwè 33 é, bǎ égbé ɔ̀, é ɔ̀ nǔɔ̀ ǎ. Lo 3, axǎsú axǎsú léε tǎn, Aklúnǎ aklúnǎ léε tǎn 3, tóci e è nya 3 jí byǎ Jeluzalému.

Jezu nǎ sè wuvě xá me .

Falizyen le we nyí sinsengán Jwifu le tǎn hugǎn, gběta dé we bǎ è tuǎn ye ɔ̀ goyiyi kpo nǔjɔ̀jɔ̀wiwa kpo wu. A ka flín ɔ̀ Falizyen le xò ɔ̀ templi ɔ̀ me é à? "Aklúnǎ, un dó kú nú we ɔ̀ ɔ̀ un cí hwēhutǎ tokweyitǎ élǎ e ɔ̀ akpá ce fí é ɔ̀hun ǎ."

Falizyen le we nyí "me e è sǎ ɔ̀ vo le é." Ye nǎ mǎ yedée dó mǎ me e hugǎn me ɔ̀evo le é kaka bǎ ye tle na ɔ̀'ab "hwēhutǎ" dé wu ǎ. Jezu ka, "hwēhutǎ le sín xǎntǎn" ɔ̀ wá ɔ̀: "Nǔ nyǎ nú me e ɔ̀ aví ya we léε"; ene we nyí me ɔ̀éɔ̀ wuvěxáme gǎ me le é, ayi e nǎ sè wuvě é, me e vé nú ye le é, me ɔ̀éɔ̀ aluwe me ɔ̀evo le tǎn nǎ wà nǔ dó ayi yetǎn wu le é.

Axǎsɔ̀uto Hlǎma tǎn nǎ zán sén "hlǎnhlǎn nǎ bló bǎ è nǎ jlǎ" bǎ gbè e nǎ ɔ̀ xó syensyen hugǎn é we nyí hwí. Jezu mǐtǎn kplǎn me ɔ̀: "Nǔ nyǎ nú meffǎ le."

Falizyen le nǎ fin asúkúsi le sín xwé bo nǎ xɔ̀ɔ̀ gaga le bo nǎ dó cí me ɔ̀hun có Jezu ka ɔ̀: "Nǔ nyǎ nú me e hwējijǎ sín xovε nǎ sin, bǎ kǎ tǎn nǎ xú le é."

Ninǎme e me e ɔ̀ aluwe me le é ɔ̀ bo ma ɔ̀ nukún nǔ ɔ̀bǔ ǎ é nǎ wà nǔ dó wǔ tǎn hwēbǐnu. Gudunǎ ɔ̀ wá gǎn tǎn, bó ɔ̀ aví ya we; "Nu a jlo ɔ̀, a sixu slá wǔ nú mì." (Maki 1:40) Jezu sè ɔ̀ e gudunǎ ɔ̀ xò é, bǎ "é vé n'í tawun," bo dlen ab tǎn, bo ɔ̀'ab wǔ tǎn bo ɔ̀: 'Azǎn towe gbǎ!'

É mǎ asúkúsi dé hwenu e è ɔ̀ ví sunnu tǎn ɔ̀kpo géé ɔ̀ ɔ̀i we é. Ée é mǎ ɔ̀ nyǎnu 3 ɔ̀ aluwe me 3, nǔ tǎn blá wǔ n'í, bó ɔ̀ n'í ɔ̀: "Ma ya aví ó." Ene gudo ɔ̀, é fǎn ví sunnu tǎn sín kú. (Luki 7:13) .

Jezu mǎ nukúntǐntǎnnǎ we; ".ɔ̀ ab nukún yetǎn le wu, bǎ tlolo ɔ̀, ye je nukúnnú mǎ jí." (Matie 20:34)

Amǎ, wuvěxáme Jezu tǎn ɔ̀axó hugǎn ɔ̀ nyí agbaza e ɔ̀ azǎn je we le é tǎn ǎ, loǎ, lindǎn e ɔ̀ azǎn je we le é tǎn we. Mǐ xà ɔ̀ Matie 9:35-36 me ɔ̀ Jezu sè wuvě xá me wǎbuwǎbu e cí lengbǎ e ma ɔ̀ .

lengbõnyitɔ́ lɛ, mɛ e bú lɛ é, mɛ e dɔ̀ yi yi wɛ bo ma dɔ́ nõdɛ ǎ lɛ é, bo tuùn nõ e ba wɛ ye dɛ é ǎ, ye ka lé tuùn fí e ye xwè é ǎ.

Jezu, hwenu e é byɔ́ toxo tɔ́n vívéná Jeluzalému mɛ ɔ́, é lɔmɔ́ ya aví. É kpɔ́n sɔ́gudo toxo ene tɔ́n mɛ bo ablu dɔ́. Jwifu lɛ gbé Jezu bo gbe dɔ́ emi kún na lɛkɔ́ sín hwe emitɔ́n lɛ gudo ó bo dɔ́ ene wu ɔ́, è na dɔ́n tó nú emi syensyen. Ahwangɔ́nu kentɔ́ lɛ tɔ́n lɛ na tɔ́n ahwan toxo ɔ́ bo na sú kún dɔ́ n'í. È na hu mɛ e dɔ̀ tò ɔ́ mɛ lɛ é gègè alɔ́ sà ye dɔ́ kannumɔ́gbenu nú tò dɛvo lɛ. È na gbà templi susunɔ́ yetɔ́n e nyí wuntun wũjɔ́mɛ yetɔ́n kpo fí e Mawu dɛ̀ dɔ́ ye tentin é kpo tɔ́n é, bo awinnya dɔ́kpo na jó dɛ̀ dɔ́ dɛ̀ jí ǎ. È hen kúnkan yetɔ́n sín wema lɛ gblé bo zɔ́n bo ye sɔ́ sixu sɔ́ Vɔ́sanúxwlé mawutɔ́ Đaxó dɛ̀ lee "Mɔ́yizi Sén ɔ́" byɔ́ gbɔ́n é ǎ. Ye sɔ́ sixu dɛ̀xlé dɔ́ emi nyí "Ablaxamu ví lɛ" ǎ. Nũ ene lɛ bí je dɔ̀ xwè 40 gudo dɔ̀ xwè 70 H.M. Jezu yí wǎn nú ye bo nɔ́ ya aví hwenu e é dɔ̀ tamɛ lin dɔ́ nõ e na je dɔ́ gũfɔ́ntɔ́ lɛ kpo tónúmasetɔ́ lɛ kpo jí é jí wɛ é. (Luki 19:41-44)

Jezu nɔ́ fá xomɛ .

Ete ka nyí tinmɛ è ni fá xomɛ tɔ́n? Sɔ́gbe xá xógbetintɔ́nwema mĩtɔ́n ɔ́, xomɛfífá sín tinmɛ wɛ nyí dɔ́ a dɔ̀ "suúluɔ́dɔ́ kpo mɛdɛsɔ́hwe kpo xlé wɛ, xomɛfífá ... è nɔ́ hen mɛ gannugánnú bo è nɔ́ bɔ́kun, è nɔ́ hwíhwé mɛdɛ́e hwíhwé dɔ́ mɛ glɔ́". Mɛfífá ɔ́ nɔ́ nyí hwí abí é nɔ́ j'ayí sín ab ɔ́ jí dɔ́ kɔ́gbidinúme glɔ́ ǎ. Xókwin dɔ́gbe dɛ̀ wɛ nyí "fífá." Mɛfífá dɛ̀ nɔ́ dɔ̀ ace glɔ́.

Vlafo jiji Klisu tɔ́n e è ma mɔ́ nukúnnú je mɛ ganji ǎ é wɛ nyí xomɛfífá alɔ́ xomɛfífá tɔ́n. É gló ǎ, lo ɔ́, é dɔ́ hlɔ́nhlɔ́n. Flín lee è wlí i, xò è kpo hwí kpo, xò è kpo hwí kpo, tún tún dɔ́ jí tɔ́n, bo lé ko ɛ gbɔ́n é à? Agũn ɔ́ yɔ́ ɛ dɔ́ è ni hu i bo è xwè è dɔ́ akluzu Hlɔ́manu lɛ tɔ́n jí. Ahwan ɔ́ gbé nõ n'í; "*Nú Mawu ví wɛ a nyí hũn, je te!*"

Đò akluzu jí ɔ́, é sixu ko yɔ́ wensagun 10 000 bonu ye na dɛ̀ è sín kannumɔ́gbenu, lobo na sú kún dɔ́ nú jijimɛ ene e ma dɔ́ nõsumɛnukúnme ǎ é. É ka bló mɔ́ ǎ. Jezu, "*é hu hwe dɛ̀bũ ǎ, è ka mɔ́ mɛbléblé dɛ̀bũ dɔ́ nu tɔ́n mɛ ǎ ... hwenu e è zun ɛ ɔ́, é lé zun mɛ ǎ; hwenu e é jiya ɔ́, é dɔ́ xesi mɛ ǎ, lo ɔ́, é sɔ́ édɛ́e jó nú mɛ e nɔ́ dɔ́hwe jlɔ́jlɔ́ é.*" (1 Piyé 2:22,23) Đòtò nõ e é dɔ́ dɔ̀ akluzu ene jí é .: "*Tɔ́ ce, sɔ́ hwe kɛ ye dɔ́ ye tuùn nõ e wà wɛ ye dɛ̀ é ǎ.*" Đin ɔ́, xomɛfífá wɛ nyí ene, bo è tinmɛ ganji dɔ́ é nyí hlɔ́nhlɔ́n e dɔ̀ ace glɔ́ é, fífá dɔ̀ metenkɔ́n lɛ tentin kpo fífá lindɔ́n tɔ́n kpo dɔ̀ ninɔ́mɛ vewũ lɛ mɛ tlɛ.

Jezu nɔ́ sɔ́ gǎnmaqó dɔ́ te ǎ, loɔ́, é nɔ́ sɔ́ suúluɔ́dɔ́ dɔ́ dɔ́ nõ, ene wu ɔ́, é kpéwú bo d'alɔ́ mɛ e ma dɔ́ gǎn ǎ lɛ é bo ye lidɔ́. É dɔ́ agban kpinkɔ́n e ye ma sixu hen ǎ lɛ é nú ye ǎ. É nɔ́ yɔ́ gbɛtɔ́ lɛ hwebĩnu dɔ́ ye ni nɔ́ wà nõ ganji bo lé dɔ́ jiji dɔ́gbe có, dɔ́ hwe dɔ́kpo ɔ́ nu ɔ́, é nɔ́ mɔ́ nukúnnú je xlonɔ́nú kpo mɛ e ma dɔ́ hlɔ́nhlɔ́n ǎ lɛ é kpo wu, bo nɔ́ dɛ̀ dɔ́ ye nu. Jezu nɔ́ mɛ e ma dɔ́ gǎn ǎ lɛ é sín akpáxwé. É dɔ́ xomɛfífá te gbedé ǎ.

É dɔ́ xomɛfífá te dɔ́ Matie 23 mɛ hwenu e é dɔ́hwe yemenuwatɔ́ lɛ é ǎ: "Dan lɛ, danví lɛ mi! Nɛ́ mi ka sixu gán sín hwe e è na dɔ́ nú mi dɔ̀ zomɛ é sí gbɔ́n?" É ka na lé dɔ́ xomɛfífá te hwenu e gbè dɔ́kpo na wá sù bo é na . "*é dɛ̀ édɛ́e xlé sín jixwé kpo wensagun tɔ́n hlɔ́nhlɔ́n lɛ kpo, dɔ̀ mɔ́ e dɔ̀ jiji wɛ é mɛ bo dɔ̀ .*"

é ná don tó nú me e ma tunwun Mawu á léé, kpódó me e ma se tónú nú Wen Dagbe Aklúno mĩtɔn Jezu Klísu tɔn á léé kpó. (2 Tesalonikinu le 1:7, 8) Nú è na nyí meffíá ɔ, é nyí ɔɔ è kún na fun ahwan xá nũnyanyawiwa ó, è kún na gbé nũ nú hwehutɔ ɔ ó, alò è kún na tén kpón bo na jla nũagɔwaxáme dè dó ó á. Hweɔelenu ɔ, è dó na zán hɔnhɔn. Mĩ dó na wà nũ, ɔɔ xó, bo lé dĩ xwi xá, amɔ, mĩ nɔ wà nũ ɔ dò ali ɔagbe ɔ nu kpowun, lee Jezu nɔ wà gbɔn é, lee è nɔ ɔu dò mĩ jí gbɔn é.

Jezu nyí hwejjjɔnɔ.

Me le dò nũ e na sú jlò yetɔn le kpo hudo yetɔn le kpo sín dò é ba we dò gbezán yetɔn me. Xove kpo kɔ kpo nɔ sìn ye có, é ka nyí wɔxúxú kpo sin kpo keɔe we ye nɔ ba á. Ye nɔ ba nũ le, nũɔokan agbaza tɔn le, kancica syensyen le, tinme gbezán tɔn kpo fífá kpo. Ye nɔ ba na dó awájije. Amɔ, xove e dò taji hugăn é dè tĩn bɔ Mawu jló ɔɔ mĩ ni sè, bo dò gbesiɔme hwebĩnu bo na sú dò tɔn. Hwejjjɔ sín xove kpódó kɔgbidinúme kpó we. Flín ɔɔ è nɔ lile "nyɔna" hweɔelenu dó "awájije" me, d'ayi nũ e Jezu ma ɔɔ á é wu. É ɔɔ me e nɔ ba awájije le é na dó awájije á. É nyó wà ɔ, é ɔɔ ɔɔ me dèɔee nɔ ba nũjɔɔlɔwiwa le é na dó awájije. Me e nɔ ba Mawu kpódó jlò tɔn kpó léé, me e jló ná lin nũ jlɔɔlɔ bó nɔ wa nũ jlɔɔlɔ léé ná mɔ awájije.

A tunwun nũ e hwejjjɔ nyí é a? Nũ ɔokpo ɔ we é nyí xá hwejjjɔ, dò meɔesunɔ linu keɔe. É nyí nũwalɔ xá me ɔevo le dò hwejjjɔ me alò dò ali e ɔogbe é nu keɔe we á, loɔ, hwiɔesunɔ lɔ na wà nũ jɔɔlɔ. Dò gbezán tɔn me dò fí ɔ, Klisu nɔ wà nũ xá gbetɔ le kpo hwejjjɔ kpo, bo nɔ wà nũ jɔɔlɔ, nɔ ɔphwe xá me nyanya, lobo nɔ jehun dó xomeɔnɔ le jí. Hwejjjɔ tɔn byɔ ɔɔ è ni sú axɔ nú nũ nyanya e è wà é. É nyí hweɔtɔ hwejjjɔnɔ dè bo nɔ d'ab dò ahwan e fun we ɔagbe kpo nyanya kpo dè é me. Dò ali ene nu ɔ, é nɔ dè meɔé dó vo dò meɔé me á. É nɔ ba ɔɔ nũ ɔagbe ní ɔu ɔɔ nũ nyanya jí. Jezu yí wăn nú nũjɔɔlɔwiwa, bo ka gbé wăn nú nũnyanyawiwa. É dó na dò taji nú mĩ ɔɔ mĩ ni tuɔn ɔɔ Jezu nɔ wà nũ jɔɔlɔ hwebĩnu, bo ka na lé wà mɔ hwebĩnu.

Jezu gbé meɔé gbedé dó nũwanyido tɔn e é ko wà wá yí le é wu á (Matie 9:13) é ka lé jó nũgbo ɔ dó nú aca dèɔee na gbé alɔdó nú me e dò hudo me le é á (Matie 12:1-2). Dò xó kpo nũwiwa Jezu tɔn le kpo bí me ɔ, é xlé mĩ kpóndéwú maɔóɔlɔ nũ e hwejjjɔ nyínyí nyí é tɔn.

Jezu we nyí kpóndéwú meɔoxwe mĩtɔn (Efezinu le 4:15). É we nyí jɔten hɔnhɔn mĩtɔn kpódó sínsén mĩtɔn kpó tɔn (Jaan 15:1-5). Lee é bló gbɔn é ɔ, mĩ dó na dó jlò nú bũnɔn xwédo Mawu tɔn tɔn (Eblée le 10.23-27), bo na nɔ ɔu Mawuxó ɔ (2 Timɔtéé 3.16, 17), lobo na nɔ má nũɔokan mĩtɔn le xá me ɔevo le (2 Kɔlentinu le 9.7-10). Mĩ dó na setónú nú Mawu, bo na setónú nú gbetɔ á. (Mesédó 4:19) Gbè e Jezu ɔexlé mĩ é ne.

È lé mɔ nũjɔɔlɔwiwa Klisu tɔn dò Hweɔtɔzɔ e é wà é me. **"Mawu sɔ azăn dè d'ayí bɔ é ná ɔɔ hwe xá gbetɔ léé bí kpódó hwejjjɔ kpó gbɔn Jezu jí."**(Mesédó 17:31) Hwenu e é na wá hweɔɔɔsa ɔ é ɔ, é na dè lɔngbɔ le dó vo nú gbɔ le, bo na dè hwejjjɔnɔ le dó vo nú me nyanya le. *"Mĩ me bí we dó ná wá hweɔɔɔsá Klísu tɔn, bónú me ɔokpó ɔokpó ná mɔ nũ e é wa ɔo agbaza me é sín axɔ, é sixú nyí nũ ɔagbe abí nũ nyanya."*(2 Kɔlentinu le 5:10) Ete Hweɔtɔ Hwejjjɔnɔ ɔ ka na ɔɔ nú we dò azăn ene gbè?

Jezu nɔ kú nũblawu nú me.

Nǔblawukúnúmetó ɔ tinme ɔ hudo gbetó le tɔn we nyí nǔ taji hugǎn nú emi. Nǔblawukúnúme no kpé nukún dó hudo gbetó le tɔn wu je nukɔn nú sɛn kpo aca e gbetó dó le é kpo.

Ɖò hwedɔɔɔɔɔ ɔ, Klisu na ɔ nú me e ma no kú nǔblawu nú me ǎ le é .: *"Mi gosin gǎn ce, mi me e è dónu léé, mi yi myc mavɔmavɔ e è sɔ d'ayí nú awovi kpódó wensagun tɔn léé kpó é me: ɔó xove sin mi bɔ mi ma ná mi nǔɔɔɔ ǎ; kɔ xú mi bɔ mi ma ná mi sin ǎ; un nyí jonɔ bɔ mi yí mi ǎ, un ɔò mǎ bɔ mi ma dó awu mi ǎ, un je azɔn bo ɔo gankpá me ǎ, bɔ mi kú! Éné ɔ, yě lɔmɔ ná yí gbe n'i ɔ: 'Aklúnɔ, hwetɛnu we mǎ mɔ we ɔo xove, abí kɔ xú we, abí jonɔ, abí mǎ, abí azɔnɔ, abí gankpá me, bɔ mǎ ma wa azɔnú we ǎ? Éné ɔ gúdo ɔ, é ná yí gbe nú yě ɔ: 'Má ɔ nǔgbó nú mi: hwenu e mi ma wa nǔ éné nú me kpeví kpeví éló léé ɔokpó ǎ ɔ, nye we mi wa ǎ."*(Matie 25:41-45)

Xósin: Nǔblawukúnúme nyí akpáxwé taji ɔé ɔò Klisanwun-nyijetó nugbò le me.

Nǔblawukúnúme we nyí hwenu e mǎ sè wuvé xá medé ɔò ninɔme nyanya ɔé me é. Amɔ, é nyí wuvé e sè we è ɔé é keɔe we ǎ, loɔ, nǔwiwa dó ɔé wuvé ɔ kɔò bo lé d'alb me we.

Hwenu e é jete sín só ɔ jí bo xwlé xóɔɔɔ syensyen ɔé me gudo é ɔ, é kpé gudunɔ ɔé bɔ é ɔ, *"Aklunɔ, nu a jlo ɔ, a sixu hen mi me me."* *Jezu dlén alb, bó ɔó wǔ tɔn, bó ɔ: "Un jló, azɔn towe ní gbɔ."*(Matie 8:3)

To ɔò vivɔnu tɔɔɔ ɔ, mǎ mɔ Klisu, e è xwè dó akluzu jí ɔò Kalvari jí é, bo ɔò kúkú we ɔò wuvésexáme me ɔò ajotó wè tentin. É ɔó tagba édesunɔ tɔn le gó alb tɔn le me có, ee é sè nǔ e ajotó ɔ byɔ é ɔ, nǔblawukúnúme ɔaxó ɔé je wǔ tɔn.

Jezu nyí me mímé .

Me gègè ɔó linlin e ma sɔgbe ǎ é dó nǔ e nǔɔɔɔ nyínyí nyí é wu: "Εεν, un nyí nǔɔɔɔ ɔó un no nu ahan ǎ, un no nu azɔ ǎ, un no ɔu we ǎ, un no lé xò akwe ǎ." Nǔ e ɔò taji n'i é we nyí nǔ e è gbé le é sín wěma ɔé, amɔ, Klisu sín sɛn ɔ no tɔɔɔ nǔ e a no wà é kpo nǔ e a nyí ɔò xome é kpo jí hwebɔnu hú nǔ e a ma no wà ǎ le é. Nǔwalɔ towe ɔó ná nyí nǔ e ɔò ayi towe me é sín ɔiɔe klewun ɔé, bo na lé nyí mɔ – ayi mímé aló ayi mímé.

Me mímé nyínyí no bésín linlin le jí. *"Ɖó lé e gbetó no lin nǔ gbɔn ɔo ayi tɔn me ɔ, mɔwe é no nyí gbɔn"*.(Nǔnywexó 23:7). Nǔwiwa le we nyí nǔ taji hugǎn ɔ ǎ. Nugbò ɔ, nǔwiwa towe le ɔò taji, amɔ, nǔgbo ɔ we nyí ɔ. *"Gbetó ɔagbe ɔ, nǔ ɔagbe we é no ɔe sín nǔ ɔagbe e ɔo ayi tɔn me é me; me nyanya ka no ɔe nǔ nyanya tɔn sín nǔ nyanya e ɔo ayi tɔn me é me. Ɖó nǔ e gó ayi metɔn me ɔ we nu tɔn no ɔ."*(Luki 6:45). Nǔ taji e jí è na tɔɔɔ ɔò nukɔnyiyi gbigbɔ tɔn me é we nyí gbetó e ɔò ayi me é hwebɔnu; é we nyí ayixa.

Xókwín e è lile dó "me mímé" dọ fí é wẹ nyí xókwín Glekigbe tɔn katharos, bo è tinme dọ é nyí me mímé, me mímé, me e ma hen nǔ kwiji ǎ é, me e ma dọ nǔ kwiji ǎ é, nǔjlbjlbwiwa, nǔjlbjlbwiwa, nǔ nyanya dẹ dọ me ǎ. Jezu dọ dọ Matie 15:19 me dọ, . " . . . ayi me wẹ linlin nyanya lée nọ gosín: mehuhu, agalile, agalile, ajojija, kúnnu ago didó, nu nyladóme. Nǔ éné lée wẹ nọ hen gbetó blí."

"Mawu Mavɔmavɔ nɔ kpɔn nǔ lẹ e gbetó nɔ kpɔn nǔ gbɔn é ǎ, dọ gbetó nɔ kpɔn nǔ e dọ wexo é, lo ɔ, ayi me wẹ Mawu Mavɔmavɔ nɔ kpɔn." (1 Samuweli 16:7)

Jezu nyí fifákantó dé .

Nú me gègè ɔ, fifá ɔ, "hwegbe ma dọ ǎ" kpowun wẹ. Nú ahwan ma dẹ ǎ ɔ, mí nọ dọ gbe ɔ dọ fifá me; alǎ enyi mí ma dọ ahwan fun xá nɔzo mítɔn lẹ wẹ ǎ ɔ, mí dọ fifá nɔzo mítɔn lẹ tɔn. Amɔ, fifá e dọ wemafo lẹ me é hugǎn mɔ tawun. Dò Alenuwema Xóxó ɔ me ɔ, xókwín Ebléegbe tɔn e è nɔ zán nú fifá é wẹ nyí shalom, bo tinme tɔn nyí "bǔ, nǔ bí mlémlé, gbezán sín bǔninɔ." Dò Alenuwema Yɔyɔ ɔ me ɔ, xókwín Glekigbe tɔn e è nɔ zán nú fifá é wẹ nyí eirene bo tinme tɔn nyí "dọ ayi me nú me." Nú è sọ ye bí kplé ɔ, è sixu tinme fifá dọ é nyí "fifá e dọ ayi me é, é na bo tle nyí dọ hwinyan hwinyan alǎ adlà j'ayi tentin ɔ ne." Bo na dó du viví fifá tɔn ɔ, è dọ na nɔ bǔ xá Mawu, meɔdesunɔ kpo me dẹvo lẹ kpo.

Hwenu e wanyiyi nɔ dɔɔ wangbenúme é jen fifá jɔ fifá nɔ tɔn. Fifákantó ɔ wẹ nyí me e nɔ w'azɔ bo nɔ sọ wanyiyi kpo bǔninɔ kpo dó dɔɔ wangbenúme kpo jlejiniɔ kpo é.

Jezu wẹ nyí fifáhentó dɔxó ɔ, é sọ kún dó nú kentó e klán Jwifu lée kpódó me e ma nyí Jwifu ǎ lée kpó dọ agbaza dọkpó me é. Nǔ e Jezu wà dó kentó jɔwamɔ tɔn ene lẹ wu é jiwǔ tawun. Me e dọ aca vovo, gbè vovo, akɔta vovo, sinsen vovo, aca vovo, kpo nǔ dẹvo lẹ kpo, bo dọ tan xwè kanweko mɔkpan tɔn bo ahwan gɔ nú ahwan gudo é - Jezu bló bo ye huzu nɔví vivéná. Nǔ e é nɔ zán dó bló bo fifá nɔ je é wẹ nyí akluzu Kalvari tɔn. Jezu dọ zɔnlin dɔ wẹ gbɔn gbetótló me dọ nǔmimɔ ɔ me. Dò nukɔn tɔn ɔ, nǔ lẹ bí kú bo cí kólu dɔhun. Amɔ, é nɔ dɔ zɔnlin bo nɔ gbɔn fí dẹbǔ ɔ, é nɔ jọ wanyiyi, fifá kpo bǔninɔ kpo dó. Gbetótló ɔ nɔ wá gbè bo nɔ huzu jikpá dẹkpedẹkpe e me atín lẹ dè é dé: xeví lẹ nɔ dọ han jì wẹ, flowa lẹ nɔ dọ jiji wẹ, sin nɔ dọ sisa wẹ, bo gbehan lẹ nɔ dọ amamú jí. Nugbó ɔ, nǔ e Jezu wà é ne péé, amɔ, dọ gbigbo lixo. (Efeginu lẹ 2:11-16)

Jezu kplasiɔnu hwehutó nyanya hugǎn ɔ, d'alb gudunɔ nyanya hugǎn ɔ wu, slá wǔ nú agaletó e nyla hú me bí é, kplá gbetó alɔkpa lẹ bí, bo xò ye kplé dó xwédo Mawu tɔn dẹkpedẹkpe dọkpo me. É sọ akwe dɔxó dé có, é ka mɔ dọ azɔ e emi wà bo nyí fifá dídó é wẹ nyí nǔ taji hugǎn dọ gbezán emitɔn me.

Jezu nɔ gbeji .

Hwenu e me ɔ dọ tagba gbeme tɔn lẹ mɔ wẹ é wẹ jijo meɔde tɔn tawun ɔ nɔ je wě tawun. Hwenu e nǔ lẹ bí nɔ viví bo nɔ bɔkun, bo xomesin, zunzun kpo nǔgblɔ kpo ma dọ fine ǎ é ɔ, é nɔ vewǔ tawun bo è na nyí me dągbe bo lé nyó xome, dọ suúlu bo lé yí gbè nú nǔ ǎ. Amɔ, dọ yadonume, wuvěsexáme, azɔn, xómɔdɔdómewu kpo megbégbé kpo tentin ɔ, gbetó sín sinme nǔgbo ɔ nɔ tɔn dọ wexo. Hwenu ene lẹ me wẹ .

dé le nɔ tɔn dɔ̀ ablu me di weziza dɔhun bo me devo le nɔ gó nú ablu ene kpowun. Hwenu ene le me we medé le nɔ jó gbè bo me devo le nɔ kpó dɔ̀ yiwi we.

Jezu Klisu we nyí kpóndéwú dagbe hugã gbejininɔ tɔn mĩtɔn. Satáan da gã tɔn e myɔ hugã é dó Jezu. Kentɔ́ tɔn le ba na hu i. Sinsengán le dóhwe agɔ ε. Togun tɔn dɛsu gbé ε.

Ee è wlí Jezu bo doya n'í é ɔ, é lekɔ ă. Xóntɔn tɔn vívé le jó è dó, bo é sɔ́ lekɔ ă. É ka xɔ akwe dɔ̀ mĩ ni jó mĩdée dó nú Klisu à? Xósin ɔ we nyí "Een!" Mĩ sixu nyí gãnmaɔ́ bo lé dɔ́ gãnmaɔ́ có Jezu ka nɔ gbeji nú me e jló na xwedó è le é. Gbe éló sín aluwe léé sixú jlé dó susu sɔgudo tɔn e Mawu ná ná me e nɔ gbejí n'i léé é wú ă. È dè wemata elɔ sín . Gbè Klísu tɔn . Joe McKinney we wlan, dɔ̀ ten enteneti tɔn jí

Wemata 5gɔ ɔ

Tɔ ɔ sín jlɔ

Dò nũdídó weke ɔ tɔn gudo ɔ, Mawu jló nũdídó e cí edesunɔ dɔhun é dé. Ene wu ɔ, É dá gbetɔ́ bo na ε nũwukpikpé bo é na wá gbeta le kɔn. É bló ε sín nũ e dɔ̀ ayikúngban jí le é me, kɔ́, amɔ́, é lé bló ε dɔ̀ dide tɔn me, dɔ̀ dide tɔn me, bo lé dɔ̀ jiji tɔn me. Gbetɔ́ nyí dide Mawu tɔn pépépé ă, loɔ, dide tɔn we, lee è xlé gbɔn dɔ̀ dɔ̀ é.

Nũ gègè dɔ̀ wemafɔ le me bo tinme Mawu, Tɔ ɔ; Mawu, Ví ɔ, kpódó Mawu, Yesinsen kpó. Gbetɔ́ kúkú ɔ dɔ́ jiji ene le gègè có, é ka dɔ́ bã dɔkpo ɔ me xá Mawu ă. Nũ e bo d'ewu é nyí jiji Mawu kpo gbetɔ́ kpo tɔn dé le jleje.

MAWU	GBETɔ́
Mawu yí wãn nú 1 Jaan 4:8 bo ka gbé wãn nú hwehuhu .	Gbetɔ́ sixu yí wãn nú nɔzo tɔn bo lé gbé wãn na .
Mawu we nyí gbe. Jaan 1:4.	Gbetɔ́ agbaza tɔn nɔ nɔ gbè có é ka na kú .
Mawu we nyí nũgbó. Jaan 14:6 .	Gbetɔ́ sixu tuùn nũgbo dé le .
Mawu hwejjikɔ (mímé, hwejjikɔ) 2 Tesalonikinu le 1:6.	Gbetɔ́ nɔ ba na sɔ́ edée dɔ́ nukɔn nú nũ e sɔgbe é kpo nũ e sɔgbe é kpo .
Mawu ɔ, nũbláwúkúnúme we. Luki 6:36 .	Gbetɔ́ nɔ ba hlɔn .
Mawu we nyí fifá. 2 Jaan 3 kpo Jaan 14:7 kpo.	Gbetɔ́ nɔ fun ahwan bo nɔ fun ahwan xá yedée .
Mawu ɔ, gbejínɔtɔ́ we. 1 Kɔlentinu le 10:13 .	Gbetɔ́ nɔ dó gãn bo nɔ gbeji, amɔ́, é nɔ gbà akɔjije le .
Mawu nyí hwe dèbũ ă. 2 Kɔlentinu le 5:21 .	Gbetɔ́ nɔ jó edée dó nú metenkɔn kpo hwehuhu le kpo .

Dò nũdídó le gudo ɔ, Mawu sɔ́ gbetɔ́ dɔ́ paladisi dé me kpo alixléme elɔ kpo:

qé. Mi ji, bó gba kún;

b. bo na kpé nukún dó jikpá Edeñi tòn wu,

c. È ma ò atín e nò zón bò è nò tuùn nǔ òagbe kpo nǔ nyanya kpo é sín sínsén ó.

Nú hwenu e è ma tuùn ǎ é qé ɔ, Mawu ɔi zɔnlin bo ɔp xó xá gbetɔ ɔ, qó é nyí nǔɔiɔqó maɔóblɔ́ qé, hwɛjɔɔɔ qé wutu. Amɔ́, gbetɔ hu hwɛ bo mɔ wuvɛ́ e mɛ é tɔn kɔ dó lɛ é kaka jɛ kancica jɔjɔ e é qó xá Mawu é jí .

Amɔ́, qò hwenu e jɛxa é alò ninɔmɛ e sɔgbe é mɛ ɔ, Mawu wá ayikúngban jí qò agbaza agbaza tɔn Jezu Nazaletinu ɔ tɔn mɛ, bo na huzu wɔsisa ɔokpo géé e na súnsún hwɛ gbetɔ tɔn lɛ é. Qò mɔ́wiwa mɛ ɔ, é na ali ɔokpo géé e nu gbetɔ na gán sín hwɛhuhu sín kannumɔgbenu é, ɔi hwɛngán kpo hwɛɔkɛ mɛ kpo.

Qò Wɛnɔagbe-Wema lɛ bí mɛ ɔ, mí nɔ xà xó e Jezu ɔp dó nǔ e wu é jó fí e é nɔ nɔ qò jixwé qò Mawu gón é dó é hwɛhwɛ. Nǔwiwa tɔn lɛ kpo xó e é ɔp lɛ é kpo xlé ɔp linlin tɔn wɛ nyí ɔp é na kpa susu nú Mawu gbɔn azɔ́ e è sɛ é dó ɔp é ni wà é wiwa gblamɛ lee é ɔp gbɔn é:

Un qó na qò Tɔ́ ce sín xwégbe .

Un qó ná wa azɔ́ e Tɔ́ ɔ́ sɔ́ dó así nú mì ɔ́;

Un dó susu nú wɛ ɔp ayikúngban jí, qó azɔ́ towe wiwa fó.

Matie tɛɔ́ɛnɛ jí hwenu e Jezu ɔp “ **wá gɔ́n ce**, mi mɛ e nǔ cikɔ ná, bɔ agban kpinkpɛn hinhen kɔ nú mi léé bí; Mi yí agbanhenkpo ce dó kɔ nú miqéé, a **.nd kplɔn nu mi**” (Matie 11:28-29).Bo na dó sixu wá “kplɔn nǔ qò gɔ́n ce” ɔ, Jezu qó na **.wà jlò Tɔ́ tɔn tɔn** .(Jaan 6:38) ee qò wiwa wɛ é **.azɔ́ e Mawu sɛ é dó ɔp é ní wa é**.(Jaan 9:4)

Azɔ́ E Jezu Wá Wà É .

“Mi mɔ ɔp hwenu e mí ma dó hlɔnhlɔn ǎ é ɔ, Klisu kú dó mɛ nyanya lɛ tamɛ dó hwenu e é jɛxa dó é.” ... “Amɔ́, Mawu ɔe wǎn yíyí tɔn xlé mí gbɔn lɛ: Hwenu e mí kpó ɔp hwɛhutɔ nyí wɛ ɔ́, Klísu kú dó ta mǐtɔn mɛ”(Hlɔmanu lɛ 5:6, 8) qó é jló **.bo na ba bo hwɛn mɛ e bú é gán** .t. (Luki 19:10)

*“Aklúnɔ nɔ lín dó ɔp akpá e é dó ɔ́ ǎ, lɛ e mɛqé léé nɔ lín ɔp é nɔ lín ǎ é ǎ, qó é nɔ qó suúlu dó mi wú.é **jló ɔp mɛqé ní kú ǎ** ., loɔ, mɛ bí ni wá lɛkɔ sín hwɛ yetɔn lɛ gudo [huzuhuzu e gosin gbɛzán hwɛhuhu tɔn kpo mɛɔesunɔ tɔn kpo jí bo wá huzu hwɛjɔɔɔ e nɔ qè Mawu xlé é qé mɛ é.”*(2 Piyéé 3:9)

Enɛ wu ɔ, **jlò Mawu tɔn wɛ nyí ɔp é ni hun ali nú nǔɔiɔqó tɔn lɛ bɔ ye na dóhwɛ gbɔ xá é .**

“Mawu ... jló ɔp gbetɔ léé bí ní mɔ hwɛngán, bó tunwun nǔgbó ɔ́, qó Mawu ɔokpó géé wɛ tíin, bó nyí hwɛɔɔtɔ ɔokpó géé ɔp Mawu kpódó gbetɔ léé kpó tɛntin.é sɔ́ éqéé jó dó xɔ gbè nú mí . nú gbetɔ bí (1 Timɔtée 2:4-6 gó nú Matie 20:28; Maki 10:25 kpo Eblée lɛ 9:15 kpo). Jaan ɔp xó ɔ gbɔn mɔ́“Mawu yí wǎn nú gbè ɔ sɔmɔ́ bɔ **.é sɔ́ Vɔɔokponɔ tɔn jó, bonu mɛ e ɔi nǔ lɛ** .[.pisteuo – nɔ zé éqéé jó nú].**yě ná dɔn ɔp éné mɛ ǎ, lo ɔ́, yě ná mɔ gbɛ mavɔ mavɔ.**” (Jaan 3:16) .

“Dó fénú Mawu tɔn .(Jezu, Klisu ɔ)hwɛngán tɔn ɔ ko qè éqéé xlé gbetɔ lɛ bí” .(Títu 2:11 mɛ). Amò “*Mɛ e nɔ ylɔ mí ɔp: ‘Aklúnɔ, Aklúnɔ’ léé bí ná byɔ axósúɔuto séxwé tɔn mɛ ǎ; **mɛ e nɔ bló jlò Tɔ́ ce tɔn é** .e qò jixwé é”*(Matie 7:21 mɛ). Hǔn “*Étéwú mi ka nɔ ylɔ mí ɔp ‘Aklúnɔ, Aklúnɔ’, bó ma ka nɔ bló nǔ e un ɔp léé ǎ ?*” (Luki 6:46) à?

Me e nɔ se Xó tɔn, ali e nɔ kplá me yi hwɛngán me é, bo ma ka yí gbè na bo setónú na ǎ é we nyí. ".me e gbá xwé dɔ ayikúngban jí é dɔhun (ayikúngban. kɔ alǎ kɔ e gbɔn vo nú awɛnya é) bo ma dɔ dodónu syensyen dɛ ǎ é dɔhun ɔ, ene wu ɔ, xɔ ɔ dɔhun ɔ, nú e é na sú kún dó na é na fɔ bí mlémlé"(Luki 6:49 me).

"Tɔ ce dɔ azɔ wa we tɛgbɛ káká je égbé, bɔ nye lɔ dɔ azɔ wa we" (Jaan 5:17). Jezu wa Tɔ tɔn sín azɔ hwenu e é nɔ gbe hwɛhuhu ma dɔ tɔn dɛ bo nɔ nyí Mawu nukúnme é, bo na dó sixu sɔ gbè tɔn kpo agbaza tɔn kpo jó dó wɔsisa dɔkpo géé e sɔgbɛ é nú Mawu bo na dó súnsún hwe, bo na klɔ gbetɔ sín hwe tɔn le me. É kplán me dɔ me e dɔ nú gbɔn nǔdɔdɔ tónúsise tɔn gblame le é bí na dɔ gbè mavɔmavɔ dɔ Tɔ ɔ gón (Jaan 3:15, 16). É lé dɔ "Nye we nyí ali ɔ, bo nyí nugbɔ ɔ, bo nyí gbè ɔ, meɔbũ sixu yi Tɔ ɔ gón ma gbɔn jí ce ǎ.

Wemata 6gɔ ɔ

Sinsenzɔ Tɔn sín Bǐbǐme

"Jezu gosín Galilée wá Judéen tɔ ɔ kɔn, bó wá Jaan gón, bó ná le yehwesin n'i. Jaan ná ko dɔ n'i dɔ: 'Nye we dɔ ná le yehwesin nú we, bɔ hwi ka wá gɔn ce?' Jezu ka yí gbe n'i dɔ: "Jǔ mɔ́ din, dɔ mɔ́ we é je xá dɔ mǐ ní wa nú e Mawu jló lée bí gbɔn é." Éné ɔ gúdo ɔ, é yí gbe. Éé é le yehwesin nú Jezu ɔ, é tɔn sín tɔ ɔ me tlóló, bɔ séxwé hun n'i, bɔ é mɔ Ye Mawu tɔn je te ahwanné dɔhun, bó wá jínjón jí tɔn, bɔ gbe dɛ gosín jǐxwé, bó dɔ: 'Vɔ ce vívéná we nyí me élɔ. (Matie 3:13-17)

"Hwenu e me lée bí dɔ yehwesin le we ɔ, Jezu lɔ le yehwesin, bɔ hwenu e é dɔ dɛ xo we ɔ, séxwé hun, bɔ Yesinsen je te dó jí tɔn dɔ agbaza me ahwanné dɔhun, bɔ gbe dɛ se sín séxwé bó dɔ: "Hwi we nyí Vɔ ce e un yí wǎn ná é; xome hun mǐ tawun dɔ wũ ce."(Luki 3:21-22)

"Yesinsen gɔ ayi me nú Jezu, bɔ é lekɔ sín Judéen tɔdo ɔ me, bɔ Yesinsen kplá e yi gbetótló me nú azǎn kandé, bɔ awovi tén e kpón." ... "Enyi a nyí Mawu ví ɔ hǔn, nyi hwiɔ́e nyi dò sín fí, dɔ è ko wlan dó Mawuxówema ɔ me dɔ: "'É na dɛgbɛ nú wensagun tɔn le dɔ ye ni cɔ we,' bɔ "'Ye na hen we dɔ alɔ yetɔn le jí, bonu afɔ towe ma wá xò awɛnya ó.'" Bɔ Jezu yí gbè n'i dɔ: "È dɔ: 'A ma tén Aklunɔ Mawu kpón ó.'"(Luki 4:1-2, 9-12).

Xósin: È nɔ tén Mawu kpón ǎ. Amɔ́, É na tén nǔdɔdɔ gbetɔ tɔn kpón gbɔn gbè e é na dó bɔ è na sɔ nú e é na cyan le é xlé gbetɔ é gblame. Gbetɔ sixu sɔ jló tɔn le Adamu kpo Ewu kpo kpodo Falizyen le kpo dɔhun alǎ sɔ bo na wà nú e jló Mawu é.

"Ényí meḍé tén ε κρὸν ς, é ní ma ḍḗ: Mawu we tén mì κρὸν ó, ḍó nŭ nyanya sixú tén Mawu κρὸν ḗ, é ḍésúnϰ ka ϰϰ tén meḍé κρὸν ḗ.(Jaki 1:13-14)

Azḍ tϰn

"Ée awovi tén ε κρὸν fó ς, é jó Jezu dó káká je hwenu e é jexa dó é, bϰ Yesinsen sín hlŋhlŋn Jezu lé ϰ wá Galilée, bϰ xó tϰn gba κπέ gletoxo léε bŭ me, é κplŋn nŭ me ḍo κplŋngbasá yētϰn léε me, bϰ me bŭ κpa susu n'i, bó yi κplŋngbasá Nazaléti tϰn me ḍo gbϰjezán gbe. É sí te, bó ná sŭ wěma e gbeyíḍḗ Mawu tϰn Ezayii wlán ς xà n'i.jla wenḍagbe nú wamamϰϰn léε. É sé mì dó ḍḗ má jlá gantŭ léε ḍḗ yě ná je yěḍée sí, bó ná jlá nukúntíntŋnϰ léε ḍḗ yě ná ϰ nŭ, bó ná jó me e è ḍo ya dó nú we léε dó, bó ná jlá fénú Aklúnϰ tϰn sín xwe" (sín Ezayii 61:1-2 me). Ene gudo ϰ, é mlá wema mlámlá ϰ, bó sŭ jó nú mesentŭ ϰ bo jinϰn ayŭ. Me e ḍo κplŋngbasá Jwifu léε tϰn bŭ κρὸν ε tlítlí, bϰ é je ḍiḍḗ nú yě jí ḍḗ: "Égbé din ς, nŭ e è wlán dó Mawuxówéma ς me ς je, bϰ mi se."(Luki 4:13-21)

Xósin: Togun Mawu tϰn ḍó ná jlá Klísu, "Wen Ḍagbe" ς lě e é nyí wen hwesϰεμε tϰn gbϰn é. Jwifu léε ϰ ḍó nukún hwesŭκεμε hwe yētϰn léε tϰn ḍó vŝánú yētϰn léε sixú ḍe yě síin ḗ.

"Hwehuhu sín vŝisa yetϰn, ee nyí alϰpa bunϰ ḍé é we è ḍḗ xó dó azϰn nukϰntϰn ϰ ḍò Mŷyizi sín sén ϰ me. é nyí nŭ mímé ḍé, bϰ me e ϰ sèn ε é ḍó na ḍ'alϰ wu ḗ, loϰ, vŝsanúxwlemawutŭ ϰ κeḍe we ϰ ḍu nŭwiwa bunϰ e è ϰ bló ḍò Hwe Súnsún Sín ϰo nú Me É sín azän jí é ϰ jinϰn vŝisa hwesϰε me tϰn jí (International Standard Bible Encyclopaedia) Ene ϰte nú vŝisa hwesϰε me tϰn e Jezu na sá é.

"Má ḍḗ nŭgbó nú mi: me e ḍi nŭ nú mì ς ϰ gbe mavϰ mavϰ: nye we nyí nŭḍuḍu e ϰ ná gbe me é: tŭgbó mitϰn léε ḍu mana ḍo gbětótló me, có yě ka kú, lo ς, nŭḍuḍu e je te sín jŭxwé ς ḍíe; lan e un na sŭ jó nú gbè ϰ é we."(Jaan 6:47-51)

Xósin: Klísu we nyí wŝxúxú gbεḍe e ϰ ná gbe mavϰmavϰ me é, "Xó Gbè tϰn" e meḍé ḍó ná ḍu bó ná ϰ gbe káká sŷyi é.

Jezu ḍḗ . "Nye we nyí ali ς, bó nyí nŭgbó ς, bó ka nyí gbe ς. Meḍebŭ sixu yì Tŭ ϰ gŋn nye mevo ḗ."(Jaan 14:6-7) Jezu se yá yě, bó ḍḗ nú yě ḍḗ: "É ná ace e ḍo séxwé κpódó ayŭkúngban jí κpó bŭ mì. Ene wu ϰ, mi yi bo κplŋn nŭ akϰta le bŭ, bonu ye ni huzu ahwanvu ce, lobo bló baptem nú ye ḍò Klisu sín nyiϰ me .

Tó e nyí Vĩs, kpódó Yesinsen s kpó s, bó n kplón yě dọ yě ní se tónú nú nũ e un zón mi léé bí. Un dọ kpó xá mi tẹgbe, káká yi je gbe e gbe gbe s ná vọ dó é. (Matie 28:18-20)

Kúnnudénú nũ ene le bí tón we nyí nũdọd'ayi e je le é, nùjiwũ le, bo gudo me ọ, kú tón dọ agbawungba, dídídí tón kpo fínfín sín kú tón kpo e ahwanvu tón kanweko mọkpan mọ é.

Lõ tón le

Medé ko dọ dọ lõ ọ, tan ayikúngban jí tón dé we bo dọ tinme jixwé tón. É cí dọ nũkplónme Jezu tón gègè we è nọ zán dó lõ me dọhun. Nũgbó s, jlõ "Tó s" tón wiwa we é nyí. É sixu ko nyí dọ Jwifu e dọ tintenkpon we bo na nyí Mawu nukúnme le é sixu mọ nukúnnú je lõ ene le gègè me, bo sinsengán dẹdẹe ayi yetón nọ dọ ayi me nú tenme, acekpikpa, susu kpo akwe kpo hugan le é ka sixu mọ nukúnnú je wen tón e é jla gbón lõ le me é wu alõ gbé dọ emi kún na yí ó. É vewũ nú ayi e dọ súsú é dé bo é na tuùn nũ e dọ wen le é.

Nũjiwũ tón le

Ete ka nyí linlin e wu è bló Nũjiwũ le é? Tintenkpon we Jezu dẹ bo na dón ayi me le tón wá édée jí we à, bo jló dọ tovi emitón le ni sọ emi axosu emitón à, alõ é dọ akpá e Mawu dó dọ emi na sé me yí ami dó dẹ ọ dó we é dẹ we à? Lee é nọ nyí gbón nú lõ le é ọ, é nyí dọ è ni "wa jlõ Tó s tón."

Hwehwe ọ, gbetó dọxó dọxó le nọ xwedó Jezu, vlafo bo nọ tén kpón bo na kpón "ete ka dọ me nú m?" alõ, ye nọ ba na tuùn nũ kpowun alõ dọ jlõ bo na dọ ace dọ toxódídí linu dọ Jezu we na nyí axosu yetón dọ ayikúngban jí à jí. Medé le sixu ko dọ nũ dọ É sixu nyí Mesiya ọ. È sixu má kúnnudétó ene le dó gbẹta atón me:

Me e è na nùjiwũ ọ é .

Nũgbó s, me bí gọ ayi me nú yě, bo yě j'awá, bo yě kpa susu nú Mawu hú bí. Nũ dọkpo e è ma tuùn á é we nyí dọ è kló gudunwó wó le bo ayizén dọ ye me bo lekọ wá kpa susu nú Mawu á.

Me dẹdẹe mọ nùjiwũ ọ le é

É nyí nùjiwũ ọ kedẹ we kúnnudétó le kpón á; ye tuùn dogbó gbetó tón le bo d'ayi wu dọ hlónhlon Mawu tón kedẹ we sixu zón bo è na bló nùjiwũ mọhun le. Me gègè nọ kpa susu nú Mawu bo nọ kpa susu n'í – Falizyen le ka nọ kpa susu n'í á. Nũjiwũ e Jezu wà le é sín kén dọ Nũdẹxléme B ọ me .

Sinsengán le .

Sinsengán le we nyí Sénwlantó le kpo Falizyen le kpo, bo dọ dọkun, hlónhlon, susu, kpo susu e gbetó le nọ kpa ye é kpo. Ye dọ nũ dọ Jezu na sú kún dó nú akọta yetón, ten yetón kpo hlónhlon yetón kpo, enyi gbetó yaya le kpó dọ nũ dọ we dọ é we nyí Mesiya ọ ọ nẹ. Ene wu ọ, ye gbé dọ emi kún na yí gbé dọ é gosin aga ó, alõ dọ nùjiwũ e é bló le é dẹ kún gosin Mawu gón ó. Ye dọ dọ Awovi sín hlónhlon wu we ye gosin. Ye jló na hu i, amọ, ye dọ xesi nú me e dọ nũ dọ Mawu gón we é gosin le é. Wągbọ tón ọ, ye gbà aca yedẹsunwó tón le kpo sén yedẹsunwó tón le kpo gègè; dọ: hwedídí dọ gbọjézángbe, kúnnudétó adingbannọ le biba, akwe súsú nú me tón .

wli bo ka gbε hwenu e e lekwa wa bo yi gbe dɔ "hunkwe" wε. Gbɔn gudo ɔ, ye dɔ "E ni jete sin akluzu ji bo mi na di e". É jete sín aklúzu jí ǎ, é lé wá gbè dò kú tɔn gudo bo ye kpó dò gbe yí wε dɔ emi kún na di nǔ n'í ó.

Kentó tɔn le .

Nǔwlanwlan léε nó dε me e klán gbè xá Klísu dɔ sinsenzó tɔn hwenu dɔ ayíkúngban jí léε, bó lé klán gbè xá agun tɔn dɔ fínfɔn sín kú tɔn kpódó jixwé yiyi tɔn kpó gúdo léε.

Elodu (axɔsu Hlɔma tɔn)

"Fíté Jwifu léε sín axósú e è ji ɔ dε? Mǐ mɔ sunví tɔn dɔ zǎnzǎnhwe jí, bó wá sen ε"....Ée axósú Elódu se xó éné ɔ, ayi tɔn bǐ gbadó ... "É sé yě dó Beteleyemu, bó dɔ nú yě dɔ: 'Mi yi ba ví ɔ cédcédcé. Ényí mi wá mɔ ε tɔlóló ɔ, mi dɔ nú mì, bónú nye lɔmɔ ná yi dε kɔ n'í".... "Hwenu e Elodu mɔ dɔ Majitɔ le flú emi é ɔ, xome sìn i tawun, bo é dεgbe dɔ è ni hu ví sunnu e dó xwè wè le é bǐ dò Beteleyemu kpo xá e lelɔ́ dó è le é kpo me, bo ma ko dó xwè we ǎ le bǐ, sɔgbe xá hwenu e é ko kplán dò Majitɔ le gón é."(Matie 2:2-3; 8, 16)

Awovi (Satáan)

"Éné ɔ gúdo ɔ, Yesinsen kplá Jezu yi gbetótló me, bónú awovi ná tén ε kpón. Ée é bla nu nú kéze kandé zǎn kandé ɔ, xove sin i, bo metenkɔntɔ ɔ se yá ε, bó dɔ n'í dɔ: 'Nú a nyí Mawu ví ɔ hǔn,' ... Awovi lé kplá ε yi só daxó dé jí, bó xlé ε axósú duto éló léε bǐ. dɔ, "nú a jekpo bo sen mì ɔ'. Jezu ka dɔ n'í dɔ: 'Satáan! Dó Mawuxówéma ɔ dɔ: 'Só Aklúnɔ Mawu towe, bó sen é dɔkpón gée." Éné ɔ gúdo ɔ, awovi jó e dó, bo wensagun Mawu tɔn léε wá gó ab n'í."(Matie 4:1-3; 8-11)

Toví Nazaleti tɔn le (Toxo ɔ me nu le)

"Ee Jezu dó lǒ éné léε fó ɔ, é gosín fíné, bó wá to tɔn me, bó je nǔ kplán me léε jí dɔ kplángbasá yě tɔn, bo é kpaca yě dɔ: 'Fíté nya éló ka ba nǔnywé éló kpódó hlǎnhlǎn nǔjǐwǔ éné léε kpó sín? yě kanbyɔ dɔ: 'Nɔ tɔn sín nyí kɔ we nyí Mali ǎ cé? Bo ye sìn xome dó wǔ tɔn."(Matie 13:53-57)

Judasi Isikalióti (Mesédó léε dɔkpó)

"Éné ɔ gúdo ɔ, mesédó wěwe léε me dɔkpó, bo è nɔ ylɔ ε dɔ Judási Isikalióti, yi vǔsánú-xwlémawutógán léε gón, bó kanbyɔ yě dɔ: "Nú un só Jezu jó nú mi ɔ, été mi ka ná ná mì?"(Matie 26:14-16)

Falizyen le, Vosanúxwlemawutógán le, Mexo le, Senkplánmetó le kpo Hwedɔxosa Daxó ɔ kpo

"Ée me we léε tɔn sín fíné ɔ, medé kplá nya dé wá n'í;

ée Jezu nya ye nyanya 3 sín dɛkúnánɔ 3 jí 3, é je xó ɔɔ jí. É kpácá me léé bí, bɔ yě nɔ ɔɔ: “Mí mɔ nŭ lěhunkɔtɔn kpɔn gbedé ɔɔ Izlayéli ă.” ... Lo 3, Falizyen léé ɔɔ: ‘Ye nyanya léé sín hlŋhlɔn we é nɔ nya ye nyanya léé ná.’ ... nya dé ɔɔ finé, bɔ alɔ tɔn kú. Yě kanbyó ε ɔɔ: “Sén mɔtɔn ná gbe ɔɔ è nŭ gbɔ azɔn nú me gbɔjezán gbe a?” — bónú yě ná dó hwe ε. Éné 3 gúdo 3, Jezu yí gbe nú yě ɔɔ: ‘Ényí me dɛbŭ ɔɔ mi me, bó ɔɔ lěngbɔ ɔɔkpó, bó je dotɔ me gbɔjezán gbe 3, é ma ná hen ε tɔn, bó ná de tɔn ă? Nɛ gbetɔ ka xɔ akwé hú lěngbɔ gbɔn? Ene wu ɔ, ɔɔ sén mɔtɔn me ɔ, è hen ɔ, è na wà ɔagbe gbɔjezángbe.’ Éné 3 gúdo 3, é ɔɔ nú nya 3 ɔɔ: “Dlěŋ alɔ towe.” Bɔ nya 3 dlén alɔ tɔn, bɔ alɔ tɔn lé je ten tɔn me. Éné 3 gúdo 3, Falizyen léé tɔn, bó ɔɔ gbě blá we, bó ná hu i. ... Ée vɔśánú-xwlémawutɔgán léé kpódó Falizyen léé kpó se lŏ e é dó léé 3, yě mɔ ɔɔ é mí xó ɔɔ we é de. Lo 3, yě jló ná wlí i, bó ɔɔ xesi nú me léé, ɔɔ yě mɔ ε dó mɔ gbeyíɔɔ Mawu tɔn. (Matie 9:32-34; 12:10-14 me; 21:45-46 me)

“Éné 3 gúdo 3, Jezu ɔɔ xó nú me léé kpódó ahwanvú tɔn léé kpó, bó ɔɔ: ‘Sénkplónmetɔ léé kpódó Falizyen léé kpó we ɔɔ Mɔyízi sín zinkpo jí, éné 3 wú 3, nŭ e yě ɔɔ nú mi léé 3, mi ní bló, bó nɔ bló, amɔ, mi ma bló nŭ e yě nɔ wa é ó, ɔɔ yě nɔ ɔɔ, bó nɔ wa nŭ ă’ ... ‘Amɔ, Heelú mi Falizyen léé kpódó yemenúwatɔ léé kpó, sénkplónmetɔ léé! ɔɔ mi dɛsúnɔ nɔ byó me ă, mi ka nɔ lé lɔn nú me e jló ná byó me léé lɔmɔ ná byó me ă.’ ... Vɔśánú-xwlémawutɔgán léé kpódó sénkplónmetɔ léé kpó, kpódó togun 3 sín tomexó léé kpó kplé ɔɔ vɔśánú-xwlémawutɔ ɔaxó e è nɔ ylɔ ɔɔ Kayífu 3 sín hɔnme, bó ɔɔ linlin we ɔɔ yě ná wlí Jezu, bó ná hu i.’ (Matie 23:1-3; 13-14)

“Me e wlí Jezu léé kplá ε yi vɔśánú-xwlémawutɔ ɔaxó Kayífu xwé, fí e sénkplónmetɔ léé kpódó tomexo léé kpó kplé de é, bɔ Piyéé xwedó e ɔɔ zɔ káká yi vɔśánú-xwlémawutɔ ɔaxó 3 sín kɔxota, bó byó xɔ 3 me, bó jínjɔn xwé 3 gbe xá mesentɔ léé, bó ná kpɔn nŭ e ná fó dó é. Kúnnudɛtɔ adingbannɔ gɛgɛ na bo wá gbeta ɔ tɔn 3, yě mɔ dɛbŭ ă.” (Matie 26:57-60)

Klísu sín kentɔ lé (Me e nɔ gbé ɔɔ Klísu kún nyí Mawu ó léé)

“Lě e mi ná tunwun Ye Mawu tɔn gbɔn 3 díe: me e yí gbe ɔɔ Jezu Klísu wá gbetɔ gbaza me 3, Mawu gɔn we é gosín, lo 3, me e ma yí gbe nú Jezu ă 3, Mawu gɔn we é gosín ă: Klísu sín kentɔ 3 sín ye we. (1 Jaan 4:2-3)

“Mebleɔutɔ gɛgɛ ko gbakpé gbɛ 3 me, me e ma nɔ ɔɔ Jezu Klísu wá ɔɔ agbaza me ă léé, meblétɔ we yě nyí, bó nyí kentɔ Klísu tɔn.” (2 Jaan 7)

È wlí i

Klísu sín wuvɛ agbaza tɔn le bé dŏ Jetisemaní. Dŏ wuvɛ nukɔntɔn ene sín akpáxwé gègè me ɔ, ee nɔ ɔɔ ayi me nú agbaza me hugān é we nyí dɛŋ e nɔ tɔn sín hun me é. É jiwŭ ɔɔ St.

Luki e nyí dotóo ɔ é kedε we ɔ xó ene. É ɔ, "Ée é ɔ wǔvé mɔ we ɔ, é lé xo ɔε nú tǎan gegě. Děň tǎn húzú hun ɔɔhun, bó ɔ sisa sín kó me we .." (Luki 22:44).

Hwedidɔ Sinsengán le Tɔn

"Jezu ɔ nú vɔsanúxwlemawutógán le, sinsenxɔcótɔ le kpo tomexo e wá wlí i le é kpo ɔ: 'Gǔfɔntɔ we un nyí, bɔ mi wá kpo hwí kpo kpo? Ye wlí i, bo kplá ε yi vɔsanúxwlemawutɔ ɔaxó ɔ sín xwégbe.'" (Luki 22:52-54 me)

Ee è wlí Jezu ɔ zǎn vɔɔdówe me gudo é ɔ, è kplá ε wá Hwedɔxɔsa ɔaxó Jwifu le Tɔn kpo Vɔsanúxwlemawutɔ ɔaxó Kayifu kpo nukɔn. Fí e è xò nǔ kpón dó agbaza wu nukɔntɔn ɔ ɔé é ne. Soja ɔé xò nukúnme nú Jezu ɔ é cí abwe hwenu e Kayifu ɔ nǔ kanbyɔ ε we é wutu. Hɔnmecótɔ le sù nukúnme n'í bo ko ε kpo xógbe zunzun tɔn le kpo bo na dó tuùn ye hwenu e ye ɔkpo ɔkpo ɔé yiye we é, bo tún nu dó jǐ tɔn, lobo xò è ɔé nukúnme.

Hwedidɔ Hɔmanu le Tɔn

"Pilatu ka lé kɔ wá hɔn ɔ me, bó ylɔ Jezu, bó kanbyɔ ε ɔ: 'Hwi we nyí Jwifu léé sín axósú ɔ a? Jezu kanbyɔ ɔ: 'Linlin hwiɔesunɔ tɔn we à, abí me ɔεvo le we ɔ xó nú we dó wǔ ce?' 'Jwifu we un nyí à?' Pilatu yi gbè n'í ɔ: 'Togun towe kpo vɔsanúxwlemawutógán le kpo we jó we nú mì?' Jezu ɔ: 'Axɔsuɔuto ce nyí gbè elɔ tɔn à, mesentɔ ce le na fun ahwan bonu Jwifu le ma wlí mì ó. 'Hǔn, axɔsu we a nyí!' Pilatu ɔ: 'A ɔ nuggbɔ ɔ, axɔsu we un nyí, bɔ ene wu we un wá gbè ɔ me, bo na ɔekúnnu nú nǔgbo ɔ.' (Jaan 18:33-37 me.

Zǎnzǎn tɔen ɔ, è xò Jezu bo xò è zlé, sin vɔ ɔé wǔ tɔn, bɔ nǔ cikɔ n'í ɔé amlɔ e é ma dɔ à é wu, bɔ è kplá ε gbɔn Axɔsuɔuto Antonia tɔn sín hɔnme, fí e acekpikpa Judée tɔn Pɔnsu Pilatu ɔ ɔ é. É ɔé wen ɔ a tuùn nǔ e Pilatu wá hwenu e é tén kpón bo na sɔ azɔ ɔ jó nú Elodu Antipasi, ee nyí Tokpɔngán Judée tɔn é é ganji. É cí ɔé Elodu kún xò daka Jezu wu ó ɔɔhun, bɔ è lékɔ n'í yi Pilatu gón. È sɔ sín - "Dotóo ɔé ɔé kúnnu dó akluzu jí, Dotóo C. Truman Davis, Kcundick/akluzu.html"

Đó me le ɔé xó sù we wutu ɔ, Pilatu ɔεgbe ɔ è ni jó Bar-Abbas dó, bo ɔé hwe nú Jezu ɔ è ni xò è bo xwè è nyí atín wu.

Wemata 7gɔ ɔ

Vɔsisa Hwesɔkeme Tɔn .

“Sɔja le kplá Jezu yi hɔnmɛ, enɛ wɛ nyí hɔnmɛ, bo yɔ sɔja le bɛ kplé, bo sɔ awu wɔwɔ cécé dé dó n’i, lobo lɔn axɔsugbakún e è sɔ wun dó lɔn é dé, bo sɔ dó ta n’i, lobo súxó yɔ ɛ ɖɔ: ‘Un kú wɛ, Jwifu le axɔsu!’ Azɔn mɔkpan wɛ ye nɔ sɔ kpo dó xò ta n’i, lobo nɔ tún atán dó jɛ tɔn. Yě jɛ kpoli, bó ɖe kɔ n’i. Ée yě ko ɛ fò ɔ, yě ɖe awu wɔwɔ ɔ síin, bó sɔ awu é ɖésúnɔ tɔn léé dó n’i.” (Maki 15:16-20)

Xò xixo

Acekpikpa le sín gbemaɖòkpo gègè tɛn dó hwɛ e è nɔ xò mɛ dò ali e ma sɔgbe ă é nu é wu, bo nɔ dó je nukɔn nú akluzu jí. Nũwlantó Hlɔma tɔn hwenenu tɔn le gègè nɔ cá nũ wè enɛ le dó kpó ă. Akɔwé gègè ɖi nũ ɖɔ dò bɛbɛmɛ ɔ, Pilatu ɖegbe ɖɔ è ni xò Jezu dó dɔn tó n’i bɛ mlémlé, bɔ kúhwé e è dó n’i gbɔn akluzu jí é wɛ nyí ɖɔ mɛ e dò hwedɔxɔsa ɔ ɖɔ ɖɔ Hwedɔtɔ ɔ kún dò Sezáa hwlen gan wɛ lee é jɛxa gbɔn é dò mɛ enɛ e nɔ bló mɛɖée bo nɔ ɖɔ emi nyí Jwifu le sín Axɔsu é nukɔn ó é kɛɖe wu wɛ.

È sɔnũ nú hwɛ e è na xò é hwenu e è ɖè awu sín Gantɔ ɔ jí, bo bla alɔ tɔn le dó atɛnkpo ɖé jí dò ta tɔn jí é. É dò wen ɖɔ Hlɔmanu le na ko tén kpɔn bo xwedó Jwifu le sín sɛn dò xó enɛ mɛ, amɔ, Jwifu le dó sɛn hwexónu tɔn ɖé bo gbé ɖɔ è ni ma xò mɛ hú kandé ó.

Ahwangán Hlɔma tɔn ɔ je nukɔn bo hen flagrum (alɔ flagellum) ɔ dò alɔ tɔn mɛ. Nũ enɛ nyí hwɛ klewun ɖé bɔ è sɔ kàn kpeví kpeví e è sɔ anyũ dó bló na le é gègè dó bló na, bɔ è té ye dó gɔjiblanú kpeví kpeví wè jí dò ɖokpo ɖokpo sín vivɔnu. È nɔ xò bɛ kpinkpen ɔ nyi dò kpo hlɔnhlɔn tɔn bɛ kpo azɔn mɔkpan gbɔn abɔta Jezu tɔn le, akɔn tɔn le kpo afɔ tɔn le kpo jí. Tlolo hwɛ ɔ, kàn le nɔ gbɔn anyũ ɔ kɛɖe jí. Enɛ gudo ɔ, ee è dò xixo wɛ é ɔ, ye nɔ xò nũ e dò atán gló le é zle d’ɛji, bo nɔ bló bɔ hun nɔ tɔn sín kanjɔ e dò atán ɔ gló le é kpo kanjɔ le kpo mɛ je nukɔn, bɔ gudo mɛ ɔ, hun nɔ tɔn sín kanjɔ e dò xú e dò dò le é mɛ le é mɛ.

Bɔlu kpeví kpeví e è sɔ plɔn dó bló na le é nɔ je nukɔn bo nɔ ɖè fén ɖaxó ɖaxó e góngón le é tɔn, bɔ fén e è nɔ xò dò nukɔnmɛ le é nɔ gbà ye. Wăgbɔ tɔn ɔ, anyũ e dò akɔn jí é dò xixo wɛ dò fén gaga le mɛ bɔ fí ɔ bɛ nyí fén e è ma tuùn ă é ɖé, bo dò hun xò wɛ. Hwenu e ahwangán e dò nukún kpé dó gantɔ ɔ wu wɛ é mɔ ɖɔ gantɔ ɔ ko sekɔ kú é ɔ, è nɔ dó xixo ɔ te gudo mɛ.

Enɛ gudo ɔ, è tún kàn nú Jezu e dò xesi ɖi wɛ akpáxwé ɖé é, bo jó è dó bɔ é j’ayí dò awinnya e è sɔ dó bló xɔ ɔ na é jí, bɔ hun éɖesunɔ tɔn gó n’i. Sɔja Hlɔma tɔn le mɔ nũkiko ɖaxó ɖé dò Jwifu tokpɔn ɔ mɛ tɔn enɛ e ɖɔ ɖɔ emi nyí axɔsu é mɛ. Yě zé awu ɖaxó ɖé nyi abɔta tɔn jí, bó sɔ hwɛ ɖokpó dó alɔ tɔn mɛ, bónú é ná nyí axɔsúgbá. Ye kpó dò hudo axɔsugbakún ɖé tɔn dó wɛ bo na dó bló bɔ nũkiko yetɔn na fò. È nɔ té ala e nɔ féɖéféɖé bɔ è sɔ wũn gaga dó cyɔn na le é (è nɔ zán dò bũninɔ mɛ nú nakí) bɔ ye nɔ cí axɔsugbakún ɖé ɖɔhun bɔ è nɔ té enɛ dó ta tɔn mɛ. Dò fí lɔ ɔ, hun nɔ tɔn gègè, bɔ ta ɔ nyí ɖokpo dò fí e hun nɔ gbɔn dò agbaza mɛ hugăn le é mɛ.

Ee soja le ko ε bo xò è gbɔn nukúnme gudo é ɔ, ye yí kpò ɔ sín ab tɔn me bo xò ta tɔn, bo sɔ wũn le dó ta tɔn me d'èji. Wǎgbɔ tɔn ɔ, ayihundida yetɔn e nɔ xò daka me wu é cikɔ nú ye bo è vún awu ɔ sín akón tɔn jí. Ðó é ko té dó hun kpo hun kpo e dò akpà le me é wu wutu ɔ, è dè è sîn ɔ, é nɔ vé me tawun lee è nɔ dè nũ e è nɔ sɔ dó bló azɔ na é dé sîn kpo ayixa ɔagbe kpo gbɔn é, bɔ é ɔibla cí ɔɔ è dò hwĩ xò ε we ɔɔhun, bɔ akpà le lévɔ je hun ɔi jí.

Akluzu jí xixo

Ðó Hlɔmanu le nɔ dɔ sísí nú aca Jwifu le tɔn wutu ɔ, ye lévɔ sɔ awu Tɔn le jó n'í. È blá patibulum kpeví e dò akluzu jí é dó abɔta Tɔn jí, bɔ Klisu e è dɔ hwe na é sín zɔnlin ɔiɔi, ajotɔ wè le, kpo soja Hlɔma tɔn e ahwangán kanwekogán dé dò nukɔn nú ye le é sín kú kpo bé tomeyiyi tɔn kpedé kpedé gbɔn Via Dolorosa jí. Gǎn e é dó bo na ɔi zɔnlin jlɔjlɔ é na bo tle nyí mɔɔ, atínkpo kpeví kpeví ɔ sín zìn, gó nú xesi e hun gègè e é nɔ hen wá é nɔ hen wá é sukpó ze xwé wu. É klén afɔ bo j'ayí. Atín xúxú e è sɔ dó bló atín ɔ na é nɔ xò anyũ e è fén é kpo xú e dò abɔta le é kpo zle. É tén kpón bo na fón, amɔ, è ko xò kan gbetɔ tɔn le zle bɔ ye sɔ sixu de ǎ.

Ðó sɔja kanwekogán ɔ dò adohu adohu jí bo na kpó dò akluzu jí xixo we wutu ɔ, é sɔ nũkpɔntɔ syensyen e dò Totaligbé Aflika tɔn é dé, é we nyí Sinmɔ́ Silenée tɔn, bɔ é na hen akluzu ɔ. Jezu xwedó è, bo kpó dò hun ɔi we bo dò deñ e fá bo dò xúxú we é xú we, kaka je hwenu e è fó tomeyiyi metlu 650 tɔn sín hɔnme Antonie tɔn kaka yi Gɔlugota é.

È xwlé vèen e è cá kpo mila kpo é Jezu. É gbé ɔɔ emi kún na nu ahan ó. È ɔegbe nú Sinmɔ́ ɔɔ é ni sɔ patibulum ɔ dɔ ayikúngban jí bɔ è yawu sɔ Jezu nyí gudo bɔ abɔta tɔn le té dó atín ɔ wu. Legionnaire ɔ nɔ sè wuvé xá jí e dò albí ɔ nukɔn é. É nɔ sɔ fén kpeví kpeví e è sɔ gan dó bló é dé gbɔn albí ɔ jí bo nɔ byɔ atín ɔ me gɔngɔn. É nɔ yawu sè ten yi akpá ɔdevo xwé bo nɔ vó nũwiwa ɔ wà bo nɔ cɔ édéé bo ma nɔ dɔn alb le syensyen dín ó, loɔ, é nɔ na ten ye bɔ ye nɔ jlɔ bo nɔ lé sè ten kpedé. Ene gudo ɔ, è nɔ sɔ patibulum ɔ dɔ ten tɔn me dò stipes le ta bo nɔ té titulus e jí è wlan "Jezu Nazareti tɔn, Jwifu le sín axɔsu" dó é dɔ ten tɔn me.

Dìn ɔ, è nɔ té afɔ amyɔxwé tɔn ɔ dó gudo bo nɔ té dó afɔ ɔisi ɔ wu, bɔ è nɔ dlen afɔ wè le bí, bɔ afɔví le nɔ dò dò, bo nɔ xò fén dé gbɔn afɔkpo ɔokpo ɔokpo tɔn me, bɔ alin le nɔ jlɔ dò bǎ dé me. È ko xwé me e è hu é dó atín jí dìn. Ée é dò ɔiɔekpo we kpedé kpedé bo dò fén le jí dò albí le jí é ɔ, wuvé ɔaxó dé nɔ tɔn dò albí le jí bo nɔ lé j'ayí dò albí le jí bo nɔ gbà dò taglome me -- fén e dò albí le me le é dò hlɔnhlɔn dó hũn tentin tɔn le jí we. Hwenu e é dò édéé dɔn yi jí we bo na dó nyí alb nú ya e dò ɔiɔe we é ene é ɔ, é sɔ agban tɔn bí dɔ fén ɔ jí gbɔn afɔ tɔn le jí. Ðò fí la ɔ, wuvé e fén nɔ fén dò xú e dò afɔkpo le tentin le é me é nɔ sè wuvé syensyen.

“Yè yi fí e è nɔ ylɔ ɔɔ Gɔlugota é, bɔ tɔnme tɔn we nyí Tagǎn, bɔ yè ná ε vèen e me è gó aɔí dó é Jezu, bɔ é tén kpón bó gbé ɔɔ é mí kún ná nu ó. éye: JEZU NYŃ, .

Jwifu le sín axɔsu." (Matie 27:33-37)

"Gàn atɔn me zǎnzǎn tɛen we ye xwè Jezu nyi aklúzu jí, bo è wlan dó hwɛ e è dó è é jí ɔ: Jwifu le sín Axɔsu." (Maki 15:25-27)

"Hweme ɔ, ablu cyɔn tò ɔ bǐ kaka bo gan atɔn me ɔ, Jezu súxó syensyen ɔ: 'Eloi, Eloi, lama .Sabukatani?' - tɛnme tɔn we nyí: "Mawu ce, Mawu ce, étéwú a jó mì dó?"(Maki 15:33-34 me.

Hwenenu ɔ, ee nǔ cikɔ nú alb le é ɔ, jɔhɔn ɔaxó ɔaxó le nɔ xò xú le zle, bo nɔ xò ye kplé dò wuvɛ syensyen e ma nɔ fó ǎ, bo nɔ dò xixo we é me. Nǔwukpikpé e é ma dó bo na dɔn éqée yì jǐ ǎ é we nɔ gó nú xúxú ene le. Dó é dò alb tɔn le jí wutu ɔ, xú e dò akón tɔn me le é nɔ kú, bo xú e dò akón tɔn le tentin le é só nɔ kpéwú bo nɔ wà nǔ ǎ. È sixu dɔn jɔhɔn byɔ fɔngó me, amɔ, è sixu dè tɔn ǎ. Jezu nɔ fun ahwan bo nɔ fɔn éqée bo na dó sixu nɔ gbɔje klewun dé tle. Wǎgbɔ tɔn ɔ, jɔhɔn e nɔ nyí dioxyde de carbone é nɔ kplé dò fɔngó le kpo hun kpo me bo xú le nɔ gbɔ kpedé. Dò xesiɔɔɔ linu ɔ, é nɔ kpéwú bo nɔ só éqée yì jǐ bo nɔ dè adɔ tɔn lobo nɔ hen jɔhɔn e nɔ na gbè me é wá. É dò wen ɔ hwenu ene le me we É ɔ xógbe klewun klewun tenwe e è wlan le é.

Nukɔntɔn ɔ ɔ: "Tó ce, só hwɛ ke ye dó ye tuùn nǔ e wà we ye dè é ǎ."

Wegɔ ɔ, nú ajotɔ e lekɔ sín hwɛ tɔn le gudo é ɔ: "Égbé ɔ, a na nɔ kpó xá mì dò Palaɔisi me."

Atɔngɔ ɔ, bo kpɔn Jaan yɔkpɔvu e ɔ xesi ɔi we, bo ɔo aluwe me ɔ -- Mesédo wanyinano ɔ -- bo ɔ, "Nɔ towe díe." Ene gudo ɔ, é kpón nɔ tɔn Mali bo ɔ: "Nyɔnu, vǐ towe díe."

Axwádidó enegó ɔ gosín Đehan 22gɔ ɔ sín bǐbéme, é ɔ: "Mawu ce, Mawu ce, étéwú a ka jó mì dó?"

Ganxixo gegě sín wuvɛ e ma dó dogbó ǎ é, leŋgbónyinyi sín leŋgbóví, xú e nɔ fén xú le é, xú e nɔ xú dò hwedelenu le é, wuvɛ e nɔ fyó me dò fí e è nɔ fén xú sín akón tɔn e è fén é me é. É nɔ sè ten yì jǐ bo nɔ wá dò dò atín xúxú le jí bo nɔ de dò wuvɛ e ma dó dogbó ǎ é nu nú ganxixo gegě, bo nɔ dò xixo we, bo nɔ dò xú le xú we, lobo nɔ dò xú le xú we dò hwedelenu. Ene gudo ɔ, wuvɛ dɛvo nɔ bé wuvɛ syensyen dé bo nɔ hen me xú dò akón me gɔngɔn, hwenu e adɔgo ɔ nɔ gó akón me kpedé kpedé bo nɔ je ayi ɔ xúxú jí é.

Medé lévɔ flín Đehan 22gɔ ɔ, wemafo 14gɔ ɔ: "Un kɔn nyi ayǐ sin ɔɔhun, bo xú ce le bǐ xú, ayi ce cí kó ɔɔhun, é xú dò xome ce me."

É ko ɔibla fó dìn. Sin e nɔ tɔn sín agbaza me é sín ɔiɔkpo ko yì bǎ e me é syen dè é; ayi e è hen xúxú é dò tintenkɔn we bo na dɔn hun e kpen, bo syen, bo ma nɔ xò nǔ kpón ǎ é dó xú ɔ me; fɔngó e è dóya nú le é dò gǎn syensyen dó we bo na xò jɔhɔn kpévɔ kpévɔ le zle. Nǔ e me sìn ma só dè sɔmɔ ǎ le é nɔ sé nǔ e nɔ sísé me le é dó taglome ɔ. Jezu súxó atɔngó ɔ bó ɔ: "Kó xú mì."

Medé flín wemafo devo dò nǔdɔd'ayí Ðehan 22gɔ ɔ me: "Hlɔnhlɔn ce xú zěh dɔhun, bo de ce té dó atán ce wu, bo a kplá mì yì kú sín kó me."

È sɔ spunji e è sɔ posca, vɛɛn e xɔ akwe bo vé jlé é e nyí ahan taji e ahwanfuntó Hlɔma tɔn le nɔ nu é dó jǐ é dé dó nu tɔn jí. É cí dɔ é kún nɔ nu sin ɔ dɛ ó dɔhun. Agbaza Jezu tɔn ko syen tawun dìn, bo É sixu sè bo kú sín fifà dò xixo gbɔn xú tɔn le me we. Nukúnnúmɔjɛnǔme éné ɔ dè xó tɔn ayizéngó ɔ tɔn "É fó."

Azɔ tɔn e nyí hwesɔke me é ko fó dìn. Wǎgbɔ tɔn ɔ, É sɔ kú. Kpodo hlɔnhlɔn gudogudo tɔn dé kpo ɔ, é lévo té afo tɔn e è tlé le é dó fén ɔ jí, bo jló afo tɔn le, bo gbɔje d'ejí, lobo súxó tenwego ɔ kpo gudo tɔn ɔ kpo dɔ: "Tó! Un sɔ gbigbo ce jó nú alɔ towe me."

Nǔ e kpo léé ɔ, mi tunwun. Bo na dó ma hen Gbɔjɛzán ɔ blí ó ɔ, Jwifu le byɔ dɔ è ni sé me e è dó hwe na le é dó, bo dè ye sín akluzu le jí. Wlɛnwín e è nɔ zán dó dó akluzu jí xixo te é we nyí crurifracture, é we nyí dɔ è nɔ gbà xú e dò afo le jí le é. Ene nɔ zón bo me e è xò daka wu é nɔ sɔ édéé dó jǐ ǎ; ene wu ɔ, è sixu dè hlɔnhlɔn e dò akón me é sɛn ǎ bo è nɔ yawu xò kó. È gbà afo nú ajotó wè le, amɔ, ee soja le wá Jezu gón é ɔ, ye mɔ dɔ ene kún dò dandan ó.

É cí dɔ, bo na dó kudeji dɔ emi na kú azɔn wè ɔ, ahwangán ɔ sɔ hwí tɔn gbɔn ten atóngó e dò akónta le tentin é me, bo gbɔn hǔn ɔ sín hǔn me bo yì jǐ, bo byɔ ayi me. Wemafo 34gɔ Wɛndagbe-Wema wemata 19gɔ Jaan tɔn me dɔ: "Tlolo jɛn hun kpo sin kpo tɔn." Ene we nyí dɔ, sin e dò ayi ɔ me é dé tón sín saki e lelɛ dó ayi ɔ é me, bo na kúnnudɛnú kú tɔn gudo tɔn dɔ Aklunɔ mǐtɔn kún kú kú e è nɔ kú dò akluzu jí é dɔhun ǎ, loɔ, ayi e è xò é we zón bo é kú (ayi e è gbà é) dó ayi ɔ xò zle bo lé hen ayi ɔ xú gbɔn sìn e dò pericardium me é gblame.

Ene wu ɔ, mǐ mɔ nukúnnú jɛ nǔ nyanya ene e gbɛtɔ dɛxlé Gbɛtɔ kpo .**Mawu gón. Nǔ e è nɔ mɔ é nyla tawun, bo lé kpé hú dɔ è ni gosin** .mǐ dò awakanme kú we bo dò wuvɛ sè we. É sù nukún mǐtɔn me tawun dɔ mǐ dó nǔ e bo d'ewu é dɔxó ɔ dò nǔblawukúnúme mavɔmavɔ e Mawu dɛxlé gbɛtɔ é me.

Fífó - Xóxixo kpo Akluzu jí Kpléklé kpoÈ sɔ sín – "Dotóo dé de kúnnu dó akluzu jí, Dotóo C. Truman Davis, konnections.com/Kcundick/crucifix.html"

Davidi ko dɔ d'ayí dɔ mɔ .way "Mawu ce, Mawu ce, étéwú a ka jó mì dó? Étéwú a ka lín dó hwlen mì gán, xó e un nɔ dɔ dó xó e dɔ we un de ɔ wú ǎ? ... Amɔ, un nyí nǔvínúví dé ǎ, un nyí gbɛtɔ ǎ, gbɛtɔ léé nɔ zun mì, bo togun ɔ nɔ gbé wǎn nú mì.ORD; mi nú L .ORD hwleñ ε gán. É ní hwleñ ε gán, dó é we nɔ nyɔ nukún tɔn me. ... Un kɔn nyi ayí sin dɔhun, bo xú ce léé bǐ xú. Ayi ce húzú cícá dɔhun; é xú dɔ ayi ce me. Hlɔnhlɔn ce xú zěh dɔhun, bo dɛce xú

na té dó nu ce ta; a sɔ̀ m̀i dɔ̀ kú kɔ̀gúdu me. Cukú léé lé lé dɔ̀ m̀i; medídá léé sín gbɛ́ta dɛ́ lé lé dɔ̀ m̀i, yě xo ab ce léé, bó xo afɔ̀ ce léé. un sixú xa xú ce léé bɛ́; me léé nɔ̀ kpɔ̀n m̀i tlítlí, bó nɔ̀ j'awă. Yě nɔ̀ má awu ce léé, bó nɔ̀ nyi akɔ̀ dɔ̀ awu ce léé wú. ... Gbè ɔ̀ sín vivɔ̀nu le bɛ́ na flín bo na lekɔ̀ wá L .ORD, akɔ̀ta léé bɛ́ ná dɛ́ kɔ̀ n'i, dɔ̀ Mawu Mavɔ̀mavɔ̀ tɔ̀n we nyí acekpikpa .ORDé nɔ̀ kpa ace nú akɔ̀ta léé. Dɔ̀kunɔ̀ e dɔ̀ ayíkúngban jí léé bɛ́ ná dɛ́ agɔ̀, bó ná dɛ́ kɔ̀; me e yi kɔ̀ glɔ̀ léé bɛ́ ná je kpo dɔ̀ nukɔ̀n tɔ̀n — me e ma sixú hen yědée dɔ̀ gbɛ́ ă léé. Vívú léé ná sen e; è nă dɔ̀ Mawu Mavɔ̀mavɔ̀ sín xó nú jijime e jăwe léé. Yě ná jlá hwejjɔ̀ tɔ̀n nú togun e ma ko ji ă é, dɔ̀ é we bló mɔ̀.”(Dehan 22:1-8; 14-18 me; 27-31)

Sinmediqi

Ée gbadanu dɔ̀ sisekpɔ̀ we ɔ̀, Jozéfu Alimatéenu e nyí me nukúndéjɛ́ dɔ̀ toxódɔ̀gbé ɔ̀ me, bó dɔ̀ te kpɔ̀n axɔ̀súduɔ̀ Mawu tɔ̀n ɔ̀, yi Pilátu gɔ̀n kpódó akɔ̀nkpinkpan kpó, bó byɔ̀ e Jezu sín cyɔ̀. é ko kú d'ayɛ́. Ée é se dɔ̀ nŭ nyí mɔ̀ɔ̀, é sɔ̀ cyɔ̀ ɔ̀ jó nú Jozéfu, bó dɛ́ avɔ̀ e è sɔ̀ linfín dɔ̀ bló ná ɔ̀ sín cyɔ̀ ɔ̀ jí, bó blá e dɔ̀ yɔ̀do e è kun dɔ̀ só me é dɛ́ me, bó mlɔ̀ awinnya dɛ́ dɔ̀ sú yɔ̀do ɔ̀ nu.”(Maki 15:42-46)

Fínfɔ̀n sín kú

Jezu Nazalétinu ɔ̀, Mesiya ɔ̀, wa jlɔ̀ Tɔ̀ tɔ̀n tɔ̀n (Jaan 6:38) gbɔ̀n agbaza tɔ̀n e nyí vɔ̀sisa dɔ̀kpó géé e sixú súnsún hwe gbɛ́tɔ̀ tɔ̀n léé ná é gblame, é we nyí hwesɔ̀ke me. Vɔ̀ e é sá dɔ̀ hwesɔ̀ke me é ɔ̀, Mawu yí gbɛ́ ná, bó nyí kúnnuɔ̀n fínfɔ̀n sín kú tɔ̀n tɔ̀n. Fínfɔ̀n sín kú tɔ̀n mevo ɔ̀, kú Jezu tɔ̀n na ko dɔ̀ tinme dɛ́ ă, é na ko gbɔ̀n vo nú gbɛ́tɔ̀ le bɛ́ ă.

“Gbɔ̀jezán ɔ̀ gúdo ɔ̀, Aklunɔ̀zángbe azăn nukɔ̀ntɔ̀n ɔ̀ gbɛ́ ɔ̀, zănzăn tɛen we Mali Magidalanu ɔ̀ kpódó Mali dɛ́ ɔ̀ kpó yi yɔ̀do ɔ̀ kpɔ̀n gbé, bɔ̀ ayíkúngban dánwŭ syensyen, dɔ̀ wensagun Aklunɔ̀ tɔ̀n dɔ̀kpó je te sín jɛ́xwé, bó yi yɔ̀do ɔ̀ kɔ̀n, bó blí awɛ́nnya e è sɔ̀ dɔ̀ te é, bó jínjɔ̀n jí, bɔ̀ é cí jɛ́nukúnsin dɔ̀hun. xesi dɛ́ i bɔ̀ yě húnhún, bó cí mekúkú dɔ̀hun, bɔ̀ wensagun ɔ̀ dɔ̀ nú nyɔ̀nu léé dɔ̀: “Mi ma dɛ́ xesi ó, dɔ̀ un tunwun dɔ̀ Jezu e è ká nyi aklúzu jí ɔ̀ ba we mi dɛ́. É dɔ̀ fí ă; é fɔ̀n sín kú, lee é ko dɔ̀ gbɔ̀n é.” (Mat 28:1-6)

“Azăn nukɔ̀ntɔ̀n Aklunɔ̀zángbe tɔ̀n gbè gbadanu ɔ̀, ahwanvu Jezu tɔ̀n le kplé, bo sú hɔ̀n le dɔ̀ súsú, dɔ̀ xesi e ye dɛ́ nú jwifugán le é wutu. Ee é dɔ̀ mɔ̀gudo é ɔ̀, é xlé ab tɔ̀n le kpo adaja tɔ̀n le kpo ye, bɔ̀ hwenu e ye mɔ̀ Aklunɔ̀ ɔ̀, xome hun ye tawun, bɔ̀ Jezu lévɔ̀ dɔ̀ nú ye dɔ̀: ‘Fífá ni ɔ̀ kpó xá mi, lee Tɔ̀ ɔ̀ sé m̀i dɔ̀ gbɔ̀n é ɔ̀, nyɛ ɔ̀ sé mi dɔ̀.’ Ene gudo ɔ̀, é fúnfún dɔ̀ ye jí, bo dɔ̀: ‘Mi yí Yesinsen.”(Jaan 20:19-22)

“Aklunɔ̀zán gblame dɔ̀kpo gudo ɔ̀, ahwanvu Jezu tɔ̀n le lé wá kplé dɔ̀ xwé ɔ̀ gbè, bɔ̀ Tɔ̀máa dɔ̀ ye me, bɔ̀ hɔ̀n le dɔ̀ súsú có, Jezu wá nɔ̀te dɔ̀ tentin yetɔ̀n, bo dɔ̀ nú ye dɔ̀: ‘Fífá ni ɔ̀ kpó xá mi!’ Éné ɔ̀ gúdo ɔ̀, é .

é dɔ nú Tɔmáa dɔ: 'Dlěň abví towe dó fí; mi kpón ab ce léé. Dlěň ab towe, bó sɔ dó adaja ce me. Mi dó nǔxokpón te bo dɔ nǔ.' Tɔmáa dɔ n'í dɔ: 'Aklunɔ ce, Mawu ce!'"(Jaan 20:26-28)

Gbɔn hwesɔke me sín vɔsisa kpo fínfín sín kú kpo gblame ɔ, Jezu dó Akɔjije Yɔyɔ dɛ ayí xá gbetɔ gbɔn kú tɔn gblame. (Ebl. 9:15)

Mawu nɔ sɔ me e dɔ Akɔjije Yɔyɔ élɔ me, bó dɔ nǔ dɔ Klísu nyí Mawu ɔ dó agbaza gbetɔ tɔn me, bó nó dɔy sín gbe hwehuhu tɔn me, bó nó wá huzu gbe hwejjɔnɔ, lobo nɔ savo nú Mawu dɔ é ní sɔ hwe ke yě gbɔn hun Klísu tɔn me nyló yědɛe gblame. Ye dó Agbaza Klísu tɔn me dín, "Agun ce" e é dó ayí gbɔn vɔsisa tɔn kpo fínfín sín kú tɔn kpo gblame é.

Wemata 8gɔ ɔ

Alixléme nú Ahwanvu Tɔn Ie

Jezu dɔ: "Nǔdudu ce we nyí dɔ má wà jlǒ me e sé mì dó é tɔn, bo na fó azɔ tɔn. Mi nɔ dɔ: 'Sun ene kpo bɔ nǔkún-yiya na wá' à cé? Un dɔ nú mi, mi hun nukún mitɔn Ie bo kpón gle Ie! nǔkún-yatɔ ɔ sixú du viví tɔn dó kpɔ. Mɔ we xógbe e è nɔ dó dɔ: 'Me dɔkpó nɔ dó nǔkún, bɔ me dɛvo nɔ ya nǔkún' é nyí nǔgbó.(Jaan 4:34-38 me)

Ete ka nyí nǔkún-yiya kpo nǔkún-yiya kpo ene e me e dɔ Klísu me Ie é dó na wà é?

Kplón Nǔ Me bonu Ye Ni huzu Ahwanvu.

"Jezu dɔ nú ahwanvu tɔn Ie cobɔ é na lekɔ wá Tɔ tɔn gón zaandɛ dín dɔ: 'È na ace e dɔ jixwé kpo ayikúngban jí kpo Ie é bí mì, ene wu ɔ, mi yi bo kplón nǔ akɔta Ie bí bonu ye ni huzu ahwanvu ce, bo bló baptem nú ye dɔ nyikɔ ce me .(acekpikpa)Tɔ ɔ, Ví ɔ, kpodo Yesinsɛn ɔ kpo tɔn.'"(Matie 28:18-19)

"Mi gbɔn gbe ɔ bí me, bó jlá Wen .(jla)wendagbe ɔ(hwlengán ɔ, gbezán Klísu tɔn, kú [vɔsisa hwesɔke me tɔn], kú, dɔdɔ kpo fínfín sín kú kpo gblame we)nú nǔdíqó léé bí. Me e ná dɔ nǔ, bó Ie yehwesin n'í ɔ ná hwlén e gán,(Maki 16:15-16)

È dó na kplón me dɛdɛe yí gbè nú hwesɔke me kpo hwlengán kpo sín wen Klísu tɔn Ie é dɔ ye ni . "mi xwedó nǔ e un zón mi léé bí."(Matie 28:20 me). Dò Mesédó 2:42 me ɔ, mǐ nɔ " .yě nɔ zé yědɛe jó nú mesédó léé sín nǔkplónme kpódó gbɛdido kpó, kpódó .wɔxúxú xixo kpo dɛ Ie kpo."

Xósin: "Wɔxúxú Fífá" ɔ, vlafo nǔdudu e ye nɔ dɔ dó kpɔ é we é nɔ dó gesí. Amɔ, é sixu ko nyí "Aklunɔ Sín Nǔdudu" ɔ alɔ ye me wè Ie bí. Nǔkplónme mesédó Ie tɔn nyí .

gbetó sín aca alǒ linlin mesédó le tǒn loǒ, Xó e Klisu ɔ le Yesinsen zón bo ye flín gbǒn é.

Mesédó lée kpódó ahwanvú lée kpó keɔe we dǒ azǒ e nyí Wen Ɖagbe ǒ jlájlá/kplónme me é we à? GBEDÉ.

“Azǎn ene gbè .(è sǒ awinnya dó xò Etyeni) è je ya ɔaxó ɔé dó nú me e dǒ ali ǒ jí le é jí .(me e ɔ Klísu me lée) dǒ Jeluzalemu, bo me bǐ gbakpé Judée kpo Samalíi kpo me, ze mesédó le wu. Me e nǒ sí Mawu le é ɔi Etyeni bo nǒ aluwe me tawun. ... Me e ko gbakpé le é jla wen ǒ .(euaggelizo - ene wu ǒ .wendagbejjilatǒ ɔi keérux we nyí xókwin Glekigbe tǒn e è nǒ zán nú .jla) xó ǒ dǒ fí ɔebǔ e ye yi é.”(Mesédó 8:1-5)

Mesédó Pǒlu ɔ . *“ .Wen Ɖagbe ǒ jlájlá winnyá hu mi ǎ, dǒ hlǎhlǎn Mawu tǒn we, bó nǒ hwlén me e ɔi nǔ n’i lée bǐ gán, (me ɔɔdee nǒ wà nǔ sǒgbe xá nǔɔiɔi yetǒn le é).”(Hlǒmanu le 1:16)*

Wemata 9ǒ ǒ

Jixwé yiyi kpo Wiwá Wegǒ ǒ kpo

“Ée é ná alixléme mesédó e é sǒ lée gbǒn Yesinsen jí ǒ, un wlán nǔ e Jezu wa lée kpódó nǔ e é kplón me lée bǐ kpán káká je gbe e gbe è sǒ e yi jixwé é bǐ dó wěma ce xóxó ǒ me. Mawu tǒn gbè ɔokpo, hwenu e é dǒ nǔ ɔu xá ye we é ǒ, é ɔegbe nú ye ɔ: ‘Mi ma gosin Jeluzalemu ó. nǒte kpón nǔníná e sín akpá Tǒ ce dó é, bo a se bo un ɔ xó tǒn. Ɖó Jaan sǒ sìn dó le yehwesin nú me le, amǒ, azǎn yǒywe ɔé gudo ǒ, Yesinsen we è na le yehwesin nú mi.’ Ene wu ǒ, hwenu e ye kplé é ǒ, ye kanbyǒ e ɔ: ‘Aklunǒ, hwenenu we a na lé vǒ axǒsuɔuto Izlayeli tǒn ǒ sǒ d’alǒ me à?’ É ɔ nú ye ɔ: ‘Ganme kpo azǎn kpo e jí Tǒ ǒ ko to gbǒn dǒ ace tǒn me le é tuùntuùn nyí azǒ mitǒn ǎ. Lo ǒ, mi ná mǒ hlǎhlǎn yi hwenu e Yesinsen ná je te wá mi jí é; mi na nyí kúnnuɔetǒ ce dǒ Jeluzalemu, dǒ Judée kpo Samalíi kpo bǐ me, kaka yi fí e gbè ǒ kponu dǒ é.’ Ée Jezu ɔ mǒ gúdo ǒ, Mawu sǒ e yi jǐ ɔ nukún yětǒn me, bo akpǒkpǒ wá bú i, bo yě sǒ mǒ e ǎ. Yě ɔ jinukúnsin kpón we tlítlí hwenu e é ɔ yiyi we é, bo ajjime ǒ, nya we e dó awu wewé lée wá te ɔ akpá yětǒn. Ye ɔ n’i ɔ: ‘Galiléenu emi, etewu mi ka dǒ te dǒ fí, bo dǒ jinukúnsin kpón we? Jezu éné e è sǒ sín akpá mitǒn yi jixwé ǒ ná lé kǒ wá lě e mi mǒ e, bo é yi jixwé gbǒn é.”(Mesédó 1:1-11)

“Mi ma lǒn nú ayi mitǒn gbado ó, mi ɔeji dó Mawu wu, mi ɔeji dó nye lǒmǒ wu, tenme gègè dǒ Tǒ ce xwé, enyi é ma nyí mǒ ǎ ǒ, un na ko ɔ nú mi, un na yi bló tenme dǒ nú mi, bo enyi un yi bló tenme dǒ nú mi ǒ, un na lekǒ wá kplá mi, bo mi na nǒ kpǒ xá mi, bonu mi lǒmǒ na tuùn fí e un xwè é.”(Jaan 14:1-4)

“Nɔví ce lée mi, un ɔo ɔiɔɔ nú mi we ɔo: agbaza kpódó hun kpó sixú mɔ axósúɔuɔu Mawu tɔn sín nǔ ǎ, mǔ ɔokpó ɔ, nǔ e nɔ nɔ ɔ sixú ɔó nǔ e ma nɔ nɔ ǎ é ǎ: un ɔótó, un ɔo nǔbúdo ɔokpó ɔo nú mi we: mǔ me bí ná kú ǎ; Hwenu e agbaza e nɔ nɔ ɔ na sɔ agbaza e ma nɔ nɔ ǎ é dó, bɔ agbaza e nɔ kú ɔ na sɔ agbaza e ma nɔ kú ǎ é dó ɔ, hwenenu we xó e è wlan dó Mawuxówema ɔ me ɔ na jenu: ‘È ko sú kún dó nú kú.’”(1 Kɔle 15:50-54)

“Nɔví ce lée mi, mǔ jló ɔo mi ní tunwun me e kú lée ǎ, abí mi ní nɔ aluwe me ɔě lée ɔɔhun ǎ, ɔó mǔ ɔi nǔ ɔo Jesu kú, bó fɔn sín kú, bɔ mǔ ɔi nǔ ɔo Mawu ná kplá me e kú lée wá xá Jesu. ma je nukɔn nú me e ko kú lée ó, ɔó Aklúnɔ ɔésú ná je te sín séxwé, kpódó gbediɔe ɔaxó ɔé kpó, kpódó kpen Mawu tɔn kpó, bɔ me e kú ɔo Klísu me lée ná fɔn je nukɔn. Hǔn, mi bo ɔo xó éné lée dó dó wǔsyén lanme nú miɔé.”(1 Te 4:13-18)

Nɔví lée mi, din ɔ, é byɔ ɔo mǔ ní wlan wěma ɔé sé dó mi dó gan e me nǔ lée ná je ɔe ɔ kpódó azǎn e jí nǔ lée ná je dó ɔ kpán wú ǎ, ɔó mi tunwun ganjí ɔo Aklúnɔzán ɔ ná wá ajotɔ ɔɔhun.(1 Te. 5:1-2)

“Aklúnɔ sín azǎn ɔ ná wá ajotɔ ɔɔhun, jǔnukúnsin ná bú kpó zǔngídi kpó, bɔ nǔ e ɔo jǔnukúnsin lée bí ná fyɔ, bɔ ayíkúngban ɔ kpódó nǔ e ɔ'é jí lée bí kpó ná je wěxo. azǎn ene ɔ na wá fyɔ jinukúnsin, bɔ nǔ e ɔo ayíkúngban jí le é na fyɔ ɔo zozo me.(2 Piyée 3:10-13)

A ka ko sɔnǔ à ?gbɔn nǔɔiɔi tónúsise nú Klísu ɔo Wíwá Tɔn Wegɔ ɔ hwenu gblame à?

Wemata 10gɔ ɔ

Klísu sín vosisa

“Mi me e nǔ cikɔ na, bɔ agban kpinkpen ɔó kɔ jí nú mi le é bí, mi wá gɔn ce, bɔ un na gbɔje nú mi, mi yí agbanhenkpo ce dó kɔ, bo kplán nǔ ɔó gɔn ce, ɔó un fá xome, bo nɔ sɔ nyiɔé hwe, bɔ mi na mɔ gbɔje nú lindɔn mitɔn, ɔó agbanhenkpo ce fá, bɔ agban kpinkpen ce fá.”(Matie 11:28-30)

“Amǔ, nɔví ce vívéná lée mi, mi ma wɔn nǔ ɔokpó élɔ ó: ɔo Aklúnɔ nukɔn ɔ, azǎn ɔokpó cí xwe afatɔn ɔɔhun, bɔ xwe afatɔn cí azǎn ɔokpó ɔɔhun: Aklúnɔ nɔ lín dó ɔe akpá e é dó ɔ ǎ, lě e meɔé lée mɔ gbɔn é

linlin. É jló ɖɔ mɛ bǐ ní lé kɔ sín hwɛ yětɔn léɛ gúdo .." (2 Piyée 3:8-9)

"Éné ɔ gúdo ɔ, hwenu e Jezu ɖo nǔ ɖu we ɔ, Jezu wá ɖe éɖée xlé ahwanvú tɔn wǔ-
ɖokpó léɛ, bó gbé nǔ nú yě ɖó nǔɖiɖi ma ɖó yětɔn kpódó taɖunɔ yětɔn kpó wú, bó ɖo
nú yě ɖo: "Mi yi gbɔn gbɛ ɔ bǐ mɛ, bó jlá Wen ɖagbe ɔ nǔɖíɖó léɛ bǐ. Mɛ e ná ɖi nǔ, bó lɛ
yehwesin n'í ɔ ná hwlén ε gán,(Maki 16:14-16)

"Éné ɔ, yě gbɔn Misíí, bó yi Tolowasi, bɔ zǎn ɔ mɛ ɔ, Pólu mɔ nǔmimɔ ɖé, bɔ
Masedwaninu ɖé ɖo te, bó ɖo vo sa n'í we ɖo: 'Wǎ Masedwani, bó d'alɔ mǐ.' Ée Pólu mɔ
nǔmimɔ éné ɔ, mǐ sɔ nǔ tlóló bó ɖíɖó Masedwani, bó mɔ ɖo Mawu we yló mǐ, bónú mǐ
ná jlá Wen ɖagbe ɔ yě.'(Mesédó 16:8-10)

"Nyɛ Gbetóví ɔ wá, bo na ba mɛ e bú lɛ, bo hwɛn ye gán.'(Luki 19:10)

"Mi nɔ nyɛ mɛ, bɔ nyɛ lɔmɔ ná nɔ mi mɛ. Ala ɖěbǔ sixú ná sínsén éɖokponɔ ǎ, é ɖó ná
nɔ vǐwuntín ɔ mɛ. mi we nyí ala léɛ. Ényí mɛɖé nɔ nyɛ mɛ, bɔ nyɛ lɔ nɔ éyé mɛ ɔ, é ná sɛn
gěgě; nyɛ mevo ɔ, mi sixú wa nǔ ɖěbǔ ǎ. Mɛ e ma nɔ nyɛ mɛ ǎ ɔ, é cí atínla e è sɔ nyí
gbě, bó xú ɔ ɖɔhun; ala mɔhun lɛ we è nɔ cyan, bo nɔ kɔn dó myɔ mɛ bo nɔ dó zo. Ényí
mi nɔ nyɛ mɛ, bɔ xó ce léɛ nɔ ayí mɛ nú mi.'(Jaan 15:4-7)

"Hwenénu ɔ, Yesinsen gɔ ayi mɛ nú Piyée, bɔ é ɖo nú yě ɖo: 'Gǎn léɛ kpódó mexo togun ɔ tɔn
léɛ kpó, ényí è nǎ kan nǔ byó mǐ égbé ɖó xomenyínyó e mǐ wa nú afɔkponɔ ɖé wú, bó kan
lě e azɔn tɔn gbɔ gbɔn é byó mǐ hǔn, mi kpódó Izlayéli togun ɔ bǐ kpó ní tunwun nǔ éló: Jezu
Klísu sín nyí kɔ mɛ we è fɔn nya Nazalétinu ɔ sín aklúzu jí. cobɔ mi ná gbɔ azɔn nú mi ɔ, É we
nyí "'awinnya e mi xɔgbigbátó léɛ gbé é, bó wá huzu awínnya ɖaxó ɔ.' ɖó è sɔ na nyí kɔ ɖevo
gbetó lɛ ɖò ayikúngban jí fí ɖěbǔ, bɔ mǐ na mɔ hwɛngán gbɔn jí ǎ.'(Mesédó 4:8-12)

"Đó ayixa towe mɛ we a nɔ ɖi nǔ ɖe, bɔ Mawu nɔ sɔ ε dó húzú hwɛjjkɔ ná, bɔ nu towe mɛ we a nɔ ɖe xlé ɖo
émí hwlén ε gán, lě e Mawuxówéma ɔ ko ɖo gbɔn é: 'Mɛ e ɖɛji dó wǔtu tɔn ɔ, winnyá ná hu i gbɛɖé ó.' Đó
vogbingbɔn ɖěbǔ ɖo Jwifu kpódó mɛ e ma nyí Jwifu ǎ é kpó tɛntin ǎ — Aklúnɔ ɖokpó ɔ we nyí Aklúnɔ mɛ bǐ
tɔn, bó nɔ xo ɖe dó mɛ e nɔ yló ε léɛ bǐ jí, ɖó é ɖo: "Mɛ e yló Aklúnɔ sín nyí kɔ ɔ bǐ ná hwlén ε gán.'(Hlɔ 10:10-13)

"Winnyá hu mi dó Wen Dagbe ɔ wú ă, dɔ é nyí hɔ̀hɔ̀lɔ̀n Mawu tɔn, bó ná hwlén me e di nú n'i léé bí gán: Jwifu léé je nukɔn, bɔ me e ma nyí Jwifu ă léé ná je nukɔn, dɔ Wen Dagbe ɔ we de lě e Mawu nɔ sɔ me dó húzú hwɛjjɔnɔ ná gbɔn é xlé. (Hlɔ 1:16-17)

"Un dɔ sɛn ɔɔɔ dɔkpo na mi we: mi yí wǎn nú miqée, lee un yí wǎn nú mi gbɔn ɔ, mi lɔmɔ we mi dɔ na yí wǎn nú miqée gbɔn, bɔ enyi mi yí wǎn nú miqée ɔ, me le bí na tuùn dɔ mi nyí ahwanvu ce nugbɔ. (Jaen 13:34-35)

"Mi nɔ zɔ nú Mawu d'ayí, bo nyí kentɔ tɔn dɔ linlin mitɔn le me, dɔ walɔ nyanya mitɔn le wutu, amɔ̀dìn ɔ, é dóhwe gbɔ xá mi gbɔn agbaza agbaza tɔn Klisu tɔn gblame, bo na sɔ mi dɔ mimɛ́jí dɔ nukɔn tɔn, bɔ mi na nyí me mímé, bɔ hwe dɛ ma na dó wú mi ă. (Kolo 1:21-23)

".Enɛ wu ɔ, enyi a lin dɔ emi dɔ te syensyen hún, cɔ hwiqée bo ma j'ayí ó! Tenkɔn dɛbǔ ko xo mi ze ée gbɛtɔ nɔ nɔ ɔ wú ă. Mawu ka nyí gbejɔnɔ; é ná lɔn nú mi ná tɛn mi kpɔn ze nú e mi ná sixú de d'ɛ nu ɔ wú ă. Amɔ̀, hwenu e mi na je tenkɔn me ɔ, é na hun ali nú mi, bɔ mi na sixu nɔte dɔ tenkɔn me. (1 Kɔlɛ 10:12-13)

"Un tunwun wǔvɛ e mɔ we mi de léé kpódó wamamɔnɔ mitɔn léé kpó, bó ka nyí dɔkunɔ. na gbè sín axɔsugbakún we. (Nǔdɛxlɛme 2:9-10)

Wemata 11gɔ ɔ

Xó e è dɔ dó Nya e nyí Mawu é wu é .

Klisanwun le nɔ dó nyikɔ Klisu tɔn dɔ Klisu we nyí Aklunɔ yetɔn, Mɛši yetɔn, Alixlɛmetɔ yetɔn, Mehwlɛngantɔ yetɔn, Mehwlɛngantɔ yetɔn, Kpɔndéwú yetɔn, Vɔsanúxwɛlmawutɔ ɔxó ɔ, Nukúndiqɔ yetɔn, Vɔsánú hwɛhuhu tɔn yetɔn, kpo nú gègè dɛvo le kpo. Nǔdɛdɛ mɛtɔn sín dodónu syensyen e cí só dɔhun é we nyí nǔgbo e Piyée yí gbè na é. Jezu nyí nǔgbo bɔ Biblu nyí nǔgbo. Nú e è dɔ na tuùn dó Jezu wu le é bí we dɔ Biblu me. Gbɛtɔ sín tan bí we lɛlɛ́ dó É. Jezu we nyí me taji e dɔ dram gbɛtɔ tɔn me é. É kpaca me dɔ è má tan gbè ɔ tɔn dɔ hwenu wè jí ă: cobɔ Klisu wá (J.H.) kpo Klisu gudo (J.H.) kpo. Biblu na bo tɛ dɛ Jezu xlé ɔ, kúnnudɛnú gègè tɛn dɔ Biblu ɔ gudo bo dɛxlé dɔ Jezu nyí mɛdɛ dɔ hwexónu, lee Biblu xlé e gbɔn é. Nǔwlanwɛlɛn kɔxota tɔn enɛ le nɔ w'azɔ́ dɔ kpó xá nú e Biblu dɔ dó wú tɔn é .

Jezu

"Tɔ e sé mi dó ɔ dɛsú de kúnnu nú mi kpɔn ă: mi ma se gbe tɔn kpɔn gbɛdɛ ă, mi mɔ akpajɛ tɔn kpɔn gbɛdɛ ă, xó tɔn ka nɔ ayi mitɔn me kpɔn ă;

*mi na kplɔn Mawuxówéma s ganjí, dɔ mi na lin dɔ éné jí we mi ná na gbe mavɔ mavɔ de.
Mawuxówéma éné léé de kúnnu nú mi .." (Jaan 5:37-39)*

Mesédó Piyée .

"Hwi we nyí Klisu Mawu gbede ɔ sín Vĩ.." (Matie 16:16)

Mesédó Jaan

"Dò bíbémé ɔ, Xó ɔ ko tɪn, ba Xó ɔ dɔ Mawu gɔn, ba Xó ɔ nyí Mawu. É dɔ Mawu kpá dɔ bíbémé, é we gbɔn jí bo dɔ nú le bí, éye mevo ă. É wá de kúnnu nú wěziza éné s, bónú gbetɔ léé bí ná dɔ nú gbɔn jí tɔn. Lo s, me e yí i léé bí, bó dɔ nú nú nyí ɔ tɔn léé s, é ná ace yě dɔ yě ní húzú Mawu ví - ví e è ma ji dɔ kúnkan jɔwamɔ tɔn me ă, abí gbetɔ sín gbeta abí asú tɔn sín jlɔ me ă, lo s, Mawu we ji yě." (Jaan 1:1-13)

"Xó ɔ huzu gbetɔ, bo wá na mí me, ba mí na susu tɔn, susu Medokponɔ e gosin Tɔ ɔ gɔn é tɔn." (Jaan 1:14)

Jaan Baptemubloumetɔ ɔ

"É [Jaan] súxó bo dɔ: 'Me e xó un dɔ dɔ me e dɔ gudo ce jăwe ɔ hugăn mi, dɔ é ko tɪn je nukɔn nú mi' é ne. Nŭgbó s, Mawu ná mí fénú kpódó nŭgbó kpó gbɔn Mɔyízi jí, bó na Mawu kpɔn ă." (Jaan 1:15-18)

"Jezu kpɔn séxwé, bó xo de Tɔ, hwenu s su, s Vĩ towe sù, bónú Vĩ towe ná s we su, dɔ a ná e ace dɔ gbetɔ léé bí jí, bónú é ná ná gbe mavɔmavɔ me e a s dɔ así n'i léé bí. un dɔ azɔ e a zɔn mi dɔ má wá ɔ fó we, ba dɪn ɔ, s susu e un ko dɔ dɔ nukɔn towe cobɔ gbè ɔ wá tɪn é dɔ s mi sù." (Jaan 17:1-5)

Jezu Dò Tokpɔngán Hɔma Tɔn Pilatu Nukúnme

"Hwenénu s, Pilátu lé na byɔ na s me, bó ylɔ Jezu, bó kanbyɔ e dɔ: 'Hwi we nyí Jwifu léé sín axósú s a? Jezu kanbyɔ dɔ: 'Hwiɔesunɔ sín linlin we à, abí me devo le we dɔ xó nú we dɔ wŭ ce?" "Jwifu we un nyí à?' Pilátu yí gbe n'i. Togun towe kpódó vɔsánú-xwlémawutɔgán towe léé kpó we jó we nú mi. Ete a ka wá? Jezu dɔ: 'Axɔsuɔdu ce nyí gbeme fí tɔn ă. Ényí mɔwe s, mesentɔ ce léé ná fun ahwan, bónú Jwifu léé ma wlí mi ó. Amɔ dɪn ɔ, fí devo we axɔsuɔdu ce gosin.' 'Hŭn, axɔsu we a nyí!' Pilátu dɔ mɔ. Jezu ka yí gbe n'i dɔ: 'Axósú we un nyí s, nŭgbó we a dɔ. Nŭgbó ɔ, nú nú elɔ .

éné ́ wú wé è jì mǐ, bó wá gbé ́ mé, bó ná dè kúnnu nú nǔgbó ́. Mé e dò nǔgbo ́ sín akpáxwé lé é bǐ wé nǒ dótó mǐ. 'Ètè ka nyí nǔgbo ́?' Pilátu kanbyó. (Jaan 18:33-38 mé.

Jwifu lé tɛdǔ jí .

É Pilátu se mǔ ́, xesi lé jé jǐ tǒn, bó é lé kǒ byó hǒn ́ mé, bó dǔ: 'Fíté a gosín? é kanbyo Jezu, amǔ, Jezu kenu d'ewu ǎ: 'A gbé dǔ emi kún na dǔ xó xá mǐ ó à?' Pilatu dǔ: 'A tuùn dǔ un dó hǒnhǒn bo na dè we sín kannumǔgbenu alǒ bo na xwè we dó atín wu à cé?' Jezu ka yí gbè n'í dǔ: 'Enyi Mawu ma ko na ace ene we ǎ ́, a na dó ace dèbǔ dó jí ce ǎ;(Jaan 19:7-11)

Axǔsuzǔwatǔ ́ dǔ nú Filipu .

Axǔsuzǔwatǔ ́ yí gbe n'í dǔ: "Un dǔ nǔ dǔ Jezu Klísu nyí Mawu ví .." (Mésédó 8:38).

"É bló nǔ éné léé bǐ, bónú mé dèbǔ yí i, mé e dǔ nǔ n'í léé ́, é ná ace yě bó yě ná húzú Mawu ví - ví e è ma jí dǔ kúnkan mé ǎ, abǐ gbetǔ sín gbeta abǐ asú sín jlǒ mé ǎ léé, lo ́, Mawu wé jí yě." (Jaan 1:12-13)

Talu

Matie dǔ "Ye ko xwè i dó atín wu ... bo jínjón ayí, bo cǔ é dò fine ... bésín gan ayizén mé káká jé gan ayizén mé, bó ablu dó tò ́ bǐ mé." (Matie 27:35-36; 45-46) Maki tinmé xó ́ gbǒn lǐ "Gàn ayizén mé ́, ablu dó tò ́ bǐ kaka jé gan atǒn mé." (Maki 15:33)

Julius Africanus e nyí hwenuxó-wlantǔ Klisanwun dé dò xwè kanweko wegǔ ́ sín vivǒnu é dǔ xó dó Thallus e nyí hwenuxó-wlantǔ e è jì dò Samalí bo nǒ Hǒma bo lé w'azǔ dò fine dò xwè 52 H.M.¹ "Thallus, dǔ wema tǒn atǔngǔ ́ mé ́, tinmé ablu ene ́ dǔ hwesivǔ sin dǔdǔ dǔhun." Africanus dǔ nǔ e é gbé nú gbédǔdó ́ é, bo dǔ dǔ hwe kún sixu xò zlé dò sunví e dò jí é hwenu ó, lee é nyí gbǒn hwenu e Jezu kú dò Dindinwayixwe hwenu é. Hǒnhǒn e dò xó e è dǔ dó Talu wu é mé é wé nyí dǔ è ko tuùn ninǔmé e mé Jezu kú dè é, bo lé dǔ xó d'èji dò Toxo Axǔsuǔuto ́ tǒn mé sín xwè kanweko nukǒntǒn ́ tentin. È dó na ko tuùn nǔ e wu è xwè Jezu dó atín wu é ganji dò hwenenu, kaka bó nǔmadǔtǔ Talusi dǔhun lé lin dǔ é dò dandan dǔ è ni tinmé xó e kúnkplá ablu é dǔ é nyí nǔ jǔwamǔ tǒn dé. ... É kpaca mé dǔ, gǎn e Thallus dó lé é huzu kúnnuǔdenu tan tǒn taji nú Jezu kpodo ganjéwu tan Mark tǒn e dǔ xó dó ablu mé dò kú tǒn hwenu é kpo wu."²

Mala Báa-Selapón

"Alǒnuwema dé dò nǔ e è hen d'ayí dò Grande-Bretagne é mé bo hen nǔ e è wlan dó wema e Silíinu e nǒ nyí Mara Bar-Serapion é sédó ví sunnu tǒn é mé é d'ayí. Adǔ kpo jeméji kpo wá jé ye jí, bo na dó dǒn tó nú ye dó nǔnyanyawiwa yetǒn wu. Lè tɛ Samos sín sunnu lé ka mǔ dò zo e è dó Pythagore é mé? Dò táan klewun dé mé ́, kó gó ayikúngban yetǒn jí. Lè tɛ Jwifu lé ka mǔ hwenu e ye hu axǔsu yetǒn é? Ene gudo tlolo jɛn è dè axǔsuǔuto yetǒn síin.

Mawu ba hlɔn nũnywétɔ atɔn éné léé dɔ hwejjɔ jí: xovɛ hu Atɛninu léé; xu léé gba Samíinu léé; Jwifu e è hen gblé, bó nya sín to yětɔn mɛ léé ɔ, yě gba kpé bĩ mlémlé. ... Axɔsu nũnywétɔ ɔ ka lé kú nú ɔagbe ă; é nɔ gbɛ dɔ̀ nùkplɔnmɛ e é ná mɛ é mɛ".³

Kɔneyi Tacitu

Hwenuxó-wlantɔ Hlɔma tɔn e nɔ gbɛ sín xwè 50 jɛ 100 mɔ́ mɛ é wlan nũ dó myɔ e Nero dó é wu. "Enɛ wu ɔ, bo na do ɔɛ xo ɔ sin mɛ ɔ, Nero hen hwe ɔ syensyɛn bo doya nu mɛ e gbɛ wan nu ye dɔ nu nyanya yetɔn lɛ wu e, bɔ togun ɔ nɔ ylɔ ye dɔ Klisanwun lɛ. Christus, e mɛ nyikɔ ɔ gosin ɔ, jiya ɔaxo ɔɛ dɔ Picurantius sin acɛkpikpa hwenu, dɔ Poberius sin alb mɛ".⁴

Pliniwusi Sekɔndu

Tokpɔngán Hlɔma tɔn dé dɔ̀ xwè 112 AD mɛ ɔ wlan nú Axɔsu Trajan dɔ "Ye nɔ dɔ̀ aca bo nɔ kplé dɔ̀ azɔn dé jí cobɔ weziza nɔ hun, hwenu e ye nɔ ji han nú Klisu dɔ̀ Mawu bo nɔ xwlé yedéɛ dɔ̀ emi kún na wà nũ nyanya ɔɛbũ ó ... enɛ gudo ɔ, é nyí aca yetɔn dɔ̀ emi na klán, bo na lé dɔ̀ nũ ɔagbe dé".⁵

Sewɔni

Nũwlantɔ e nɔ wlan nũ dó hwenuxó mɛ é dé kpo mɛ e nɔ w'azɔ̀ dɔ̀ hɔnmɛ dɔ̀ Axɔsuxɔsa ɔ hwenu dɔ̀ Hadrien sín acɛkpikpa hwenu é kpo wlan nũ dó wema Claudius tɔn mɛ dɔ̀ xwè 120 H.M. "Ee Jwifu lɛ dɔ̀ hwinyan hwinyan wɛ hwebinu dɔ̀ Chrestus sin linlin mɛ ɔ, e (Claudius) nya ye sin Hlɔma." Edward C. Wharton ka dɔ̀ "Nũ e wu xógbe enɛ gbakpé é wɛ nyí dɔ̀ Luki, xwè kandé dɔ̀ ɛ ɔ, wlan nũ ɔokpo ɔ dó nũ e wu mesédó Pɔlu jɛ kpó xá asú kpo así kpo Jwifu Klisanwun dé bɔ è nɔ ylɔ ye dɔ̀ Akilasi kpo Plisilu kpo é jí (Mesédó 18:1-2). wemaxɔmɛ."⁷

Flavi Jozɛfu

Jozèphe dɔ̀ nũ e dɔn mɛ é dé. "Hwe éné ɔ nu ɔ, Jezu fɔn, nũnywétɔ dé, nú mĩ ná ylɔ ɛ dɔ̀ gbetɔ nũgbó ɔ, é nɔ wa nũjwũ léé, bó nɔ kplɔn nũ mɛ e nɔ yí nũgbó ɔ kpódó xomɛhunhun kpó léé. É dɔ̀ dɔ̀ Jwifu gɛgɛ jí, bó lé dɔ̀ dɔ̀ Glɛsinu gɛgɛ jí. Nya éné ɔ wɛ nyí Mɛsiya ɔ. cese, dɔ̀ é lé wá tɔn dó ye jí dɔ̀ azɔn atɔngɔ ɔ gbè, lee gbeyidɔ̀ lɛ ko dɔ̀ d'ayĩ gbɔn é, bo lé dɔ̀ nũjwũ gɛgɛ ɔɛvo lɛ dó wũ tɔn, bɔ dìn tɛ ɔ, akɔta Klisanwun lɛ tɔn e è sun nyí i gbɔn mɔ́ é ko kú ă."⁸

Nũwlantɔ Jwifu Nukɔntɔn lɛ kpo Kosi lɛ kpo

Xó e F. F. Bruce dɔ̀ bɔ é bɔ d'ewu é xò nũ enɛ kplé cédcédé. "Nũ ɔɛvo ɔɛbũ e è sixu lin dó kúnnudɛnú e Jwifu lɛ kpo mɛ e ma nyí Jwifu ă lɛ é kpo na é wu é... é hwe bĩ ɔ, é nɔ xlé dɔ̀, nú mɛ dɛdɛ gbé kúnnudɛnú Klisanwun lɛ tɔn lɛ é ɔ, jijɔ Jezu ɔɛsu tɔn wɛ. Nũwlantɔ dé lɛ sixu xò nũ kpɔn dó 'Klisu-xɛxó' dé jí, amɔ́, ye nɔ wà mɔ́ ă. é nyí nũjɔnũ (é nɔ tɔn dɔ̀ édcé mɛ) nú hwenuxó-wlantɔ e ma nɔ dɛ mɛdɛ dɔ̀ vo dɔ̀ mɛdɛ mɛ ă é dé lee é nyí gbɔn nú hwenuxó-wlantɔ Julius Caesar tɔn é É nyí hwenuxó-wlantɔ lɛ wɛ nɔ fúnfún 'Klisu-xɛxó' ɔ kpé ă.

linlin ɛ."9

Nùdɛ kpinkplɔn

Akpáxwé enɛ ɛ kpo gègě devo ɛ kpo xlé cédcécédé dɔ Jezu:

- a) Mawu e jí è dá nǔ bǐ gbɔn é wɛ .
- b) é sɔ édcée hwe bo wá ayikúngban jí dò gbɛtɔ sín ninɔmɛ mɛ .
- c) é huzu vɔsánú maqóblɔ́ dɔkpó géé e è nɔ sá nú hwehuhu é.
- d) è fón sín kú agbaza tɔn e mɛ gègě mɔ é mɛ .
- e) é lékɔ yì xwé tɔn gbè, dò Sínsɛnɔ mɛ xá Tɔ ɔ .
- f) na lé wá yí mɛ e dɔ nǔdɔdɔ tónúsétɔ ɛ é .

g) è yí gbè na dɔ è ní gbɛtɔ gbɔn wema wɔntɔ gbɛ ɔ tɔn ɛ, mɛ e ma ní nǔdɔtɔ ǎ ɛ é gblame Nù

e dò dò ɛ é:

1. F. F. Buce, Wema Alɛnuwema Yɔyɔɔ Tɔn ɛ, Eerdmens, wɛx. 113.
2. Edward C. Wharton, Klisanwun-nyinyi: Tan e dò wɛn é dé Howard wɛx. 7.
3. Musée britannique Syriac Mss., F. F. Bruce, Jezu kpo Klisanwun ɛ kpo sín dodónu dò Alɛnuwema Yɔyɔɔ gudo, wɛx. 31.
4. Tan ɛ kpo Tan ɛ kpo, 15:44. Dò Wema Đaxó Britannica tɔn ɛ mɛ, Vol. 15, wɛx. 168.
5. Wema ɛ, 10:96.
6. Klodiwusi sín gbezán, 25:4.
7. Edward C. Wharton, Klisanwun-nyijetɔ ɛ: Tan e dò wɛn é dé, Howard wɛx. 11.
8. Nǔ xóxó ɛ, 18,3. 3.
9. F. F. Bruce, Alɛnuwema Yɔyɔɔ sín wema ɛ. P. 119. Edward C. Wharton wɛ dɔ xó dó nǔ e xó mí dɔ dò aga ɛ é bǐ jí dò wema tɔn Klisanwun-nyijetɔ ɛ: Tan Kplékplé dé mɛ .

Nǔdɛxlémɛ A

Nǔdɔdɔ'ayí kpo Jijenu Yetɔn kpo

Nǔdɔdɔ'ayí kanwɛko jɛji wɛ dò Alɛxwíí Xóxó ɔ mɛ dó Jezu wu có, etɛ ka sixu jɛ bɔ è na dɔ nǔdɔdɔ'ayí 25 kpowun dó mɛ e è na jì dò xwè mɔkpɔn gudo é wu, bɔ nǔdɔdɔ'ayí enɛ ɛ na jɛnu?

Dotóo Hawley O. Taylor ko na xósin elɔ: "Dò nǔ e è dɔ d'ayí dó Mɛsiya Izlayeli tɔn e na wá é n enɛ ɛ wu ɔ, enyi ali e nu nǔ ɛ na yì ganji dè é tɛ dò ye dɔkpɔ dɔkpɔ mɛ ɔ, enɛ wɛ ní dɔ p (probabilité) sɔgbɛ xá n dò ninɔmɛ ɛ bǐ mɛ, enɛ ɔ, nǔ e jɛ ɛ é bǐ na jɛ dò mɛ dɔkpɔ mɛ. Enɛ wu ɔ, enyi è kpón nǔdɔdɔ'ayí enɛ ɛ e kúnkplá Klisu ɛ é bǐ ɔ, ali dɔkpɔ géé jɛn na tɔn bɔ ye na jɛnu, dɔ dò ninɔmɛ dé ɛ mɛ ɔ, é sixu ní dɔ nǔ e jɛ é bǐ kún sixu jɛ ó. tɔ gbɛtɔ tɔn dé). è dè sín mɛ,

kén ɔ kpó dọ ɔxó wε dọ sunví lε linu. É kló dín bɔ è na lin ɔɔ nǔ enε je dọ manywε mε! Nǔɔɔɔ'ayí 25 e kúnkplá Klisu kpo jǐjenu yetɔn kpo é, dọ Nǔnywε Xwitixwiti Égbé Tɔn kpo Nùɔɔɔ Klisanwun Tɔn kpo mε, wεxwε 179-183.

	Nǔɔɔɔ'ayí	Nǔɔɔɔ'ayí	É jenu
1.	Akɔta Judáa tɔn mε wε é ɔε. Bǐbǐmε 49:10 .	Bǐbǐmε 49:10 .	Luki 3:23-24 . 33
2.	Axósú Davídi kúnkan mε wε é ɔε	Jel. 23:5 mε.	Mat. 1:1.
3.	Ɖyɔví ɔé wε jì i .	Eza. 7:14	Mat. 1:18 .
4.	È jì i dọ Beteleyemu .	Micée 5:2.	Mat. 2:1,2 .
5.	Me e nɔ je nukɔn nú mε é ɔé ná . mi bló ali ɔó .	Mal. 3:15 mε.	Maki 1:6,7.
6.	É ná byó . Jeluzalemu sɔ jí yiyi . tócí jí	Zak. 9:9 .	Mat. 21:6,7 mε.
7.	È na jó ahwanvu tɔn ɔé dó jó n'í .	Zak. 13:6 .	Mat. 26:49,50 mε.
8.	Akwε e è ɔɔ dó meslédómε wu é	Zak. 11:1,2 .	Mat. 26:14, 15 mε.
9.	È na lévɔ yí akwε e è sɔ dó sà mε é .	Zak. 11:13 mε.	Mat. 27:5,7 mε.
10.	Ahwanvú tɔn léε ná . jó e dó	Zak. 13:7 mε.	Mat. 26:56
11.	Kúnnu adingbanno lε . dóhwe ε .	Ɖeh. 35:11 mε.	Mat. 26:59,60 mε.
12.	É ná jiya, bó ná dó xomesin nú	Eza. 50:6.	Mat. 26:67
13.	É ná ji ya ɔɔ xwíí .	Eza. 53:7 mε.	Mat. 27:12-14 mε.
14.	È na xo e .	Eza. 53:55 mε.	Mat. 27:26,29 mε.
15.	Alɔ kpo afɔ kpo . è tɔn	Ɖeh. 22:16 mε.	Luki 23:33 .
16.	Numero kpodo . hwehutɔ lε	Eza. 53:12 mε.	Maki 15:27 .

17.	Bo na dó má awu le .	Ɖeh. 22:18 me.	Jaan 19:23, 24 me.
18.	È nã xwlé jě kpódó vineglu kpó .	Ɖeh. 69:21 me.	Jaan 19:28,29 me.
19.	Xú ɖebu na nyi . gba	Ɖeh. 34:20	Jaan 19:33 .
20.	È nã sɔ hwí dó hu i .	Zak. 12:10	Jaan 19:
21.	Agũn lée ná . gbé nũ n'i	Ɖeh. 109:29	Mat. 27:39
22.	Ablu nɔ dó ɔ̀ kéze bo na dó xlé ɔ̀ è xwè akluzu jí	Amosi 8:9 .	Mat. 27:45
23.	È na ɔ̀ i ɔ̀ ɔ̀ ɔ̀ kunnɔ le kpá .	Eza. 53:9.	Mat. 27:57-60 me.
24.	Bo na fɔ̀n sín kú .	Ɖeh. 16:10	Mat. 28:6 .
25.	Bo na yi ji .	Ɖeh. 68:18a	Luki 24:51 .

Nũɖexléme B

Nũɔ̀ɔ̀'ayí e kúnkplá Klisu bo gosin "Herméneutique" e D. R. Duncan wlan é sín wěma ɔ̀je.
Cincinnati, nd wexwe 395-99.

Biblu tuùn me e xò nũ ene le kplé é ă .Way Wema ɔ̀etɔ̀n.

Nũjiwũ Jezu tɔ̀n le

Nya e ɔ̀ ɔ̀ gudu é .	Matie 8:2-4, Maki 1:40-45, Luki 5:12-16.
Mesédó Piyée tɔ̀n . asú ce sín nɔ	Matie 8:14-17, Maki . 1:29-31 . Luki 4:38-39 .
Alɔ e xú é	Matie 8:28-34, Maki 5:1-20, Luki 8:26-39
Azɔ̀zɔ̀nɔ e ɔ̀ ɔ̀ zan jí é	Matie 9:1-8, Maki 2:3-12, Luki 5:17-26
Gãn ɔ̀ sín vĩ nyɔ̀nu, Jayilbsi e è fɔ̀n sín 1914 é. kú	Matie 9:18-26, Maki . 5:22-33 me. Luki 8:41-56

È lévo mo nũ je . nukúntintónno we	Matie 9:27-31
Nya E ma no fi xó à é no fi xó	Matie 9:32-35 .
Ye nyanya dé we gbetó	Matie 12:9-13, Maki 3:1- 5 . Luki 6;6-10
Nukúntintónno dèkúnáno	Matie 12:22-23, Maki . 3:19-30 . Luki 11:14-23 .
Wáxúxú atón kpo hweví dón kpo .	Matie 14:13-21
Piyéé dò zónlin di we nukon nukonbon	Matie 14:22-23 .
nyõnu Kanáanu	Matie 15:21-28, Maki . 7:24-30 .
Nuqudu nina me ene . afatón	Matie 15:29-39 ,Maki . 7:24-30 .
Ye nyanya dé we dyoví	Matie 17:14-21, Maki . 9:14-39 . Luki 9:37-43 .
Takwe akwe dò hweví nu me .	Matie 17:24-27 .
È lévo mo nũ	Matie 20:29-34, Maki . 10:46-52 me. Luki 18:35-43 .
Nya e dó . ye nyanya	Maki 1:23-26 . Luki 4:33-37 .
Nya tókúno e dó xódiqo sín tagba é dé	Maki 7:32-37 .
Nya nukúntintónno Betisayida ton dé	Maki 8:22-26 .
Fínfón sín kú ton .	Maki 16:9-11, Luki 24:1-7, Jaan 19:42-20:14.
È fin me winyawinnya le . xódiqo	Maki 9:14-26 .
asúkúsi dé sín ví sunnu dokpo géé .	Luki 7:11-16 .
Nyõnu afakpono	Luki 13:11-17 .
Nya e dò wuvé sè we dó . sín diqo	Luki 14:1-6.
Gudunwo wõ	Luki 17:11-19 .
Acekpikpa Kafaanawumu ton . ví sunnu	Jaan 4:46-54 .

Xwè gban-nukún-tantɔn (38) nùqídó e ma sɔgbe ă	Jaan 5:1-16 .
Nya nukúntíntɔnnɔ sín . jiji	Jaan 9:1-41 .
Lazáa fín sín . kú	Jaan 11:32-44 .
Nūjiwũ ɔevo le	
	Matie 14:15-21, Maki . 6:35-44 mɛ. Luki 9:12-17, Jaan 6:5-14
	Matie 15:32-39 . Maki 8:1-10 .
	Matie 17:27 .
	Matie 8:30-32
	Matie 21:18-21 Maki 11:12-14...20-24
	Matie 8:23-27, Maki 4:37-41 Luki 8:22-25 .
	Matie 14:28-31
	Maki 5:51-52 Jaan 6:21 .
	Luki 5:1-11 .
	Luki 4:30 .
	Jaan 2:1-11 .
	Jaan 21:6-14 .
	Jaan 18:4-6 .

Nūɔexléme C

Mawu/Logos/Xóɔɔɔkɔpó Xógbe

Ɖò bíbǎme ɔ, Xó ɔ (lógos) tɔ̃n, bɔ Xó ɔ (lógos) ɔ̀ Mawu gón (theón), bɔ Xó ɔ (sén) we nyí Mawu ( ). *theós*). É ɔ̀ Mawu kpá (*theón*), ɔ̀ bíbǎme. É jí we Mawu bló nũ bí gbɔn; é we nyí ɔ̀ è bló nũ ɔ̀bũ ă." ... "Xó ɔ (lógos) huzu gbetó (sárx) bo nɔ mĩ tentin." (Jaan 1:1-3; 14)

Xósin: Ene wu ɔ, "Xó" ɔ la ɔ̀ nũqídó le mɛ. Mawu (theón, theós, nũmesen ɔ̀, ɔ̀ taji ɔ, Mawu ɔ̀xó hugă ɔ Strong sín NT#:2316 Glekigbe Thayer tɔn). "Xó ɔ" (lógos - Xó Mawu tɔn taji ɔ; é we nyí ɔ̀, nũnywe meɔdesunɔ tɔn kpo hlɔnhlɔn kpo e ɔ̀ bũ xá Mawu é (Strong sín NT#:3056 Thayer sín xógbe Glekigbe tɔn). - cobɔ É wá huzu lan (sárx) Ene wu ɔ, meɔé sixu wá gbeta ɔ kɔn ɔ̀ wemafo kpeví kpeví ene le me kpowun ɔ̀ "Mawu" atɔn we tɔ̃n.

"Dó nǔ atɔn wɛ dɛ kúnnu dɔ séxwé: Tó 3, Xó 3 kpódó Yesinsen kpo. bɔ atɔn éné lée nyí dɔkpo. Bɔ atɔn wɛ dɛ kúnnu dɔ ayíkúngban jí: Yesinsen 3, sin 3 kpódó hun 3 kpo. (1 Jaan 5:7-8)

Xósin: Wemafɔ 7gɔ ɔ & 8gɔ ɔ na cí dɔ é nɔ gudo nú "Nǔkplɔnmɛ Atɔndɔbǔ tɔn" dɔhun. É dò mǔ cò, "È dó na tuùn dɔ "kúnnudɛnú e xlé dɔ è xà nǔ enɛ é dɛ dò alɔnuwema Glɛkigbe tɔn dɛbǔ mɛ kaka jɛ xwè 1500 lɛ mɛ ǎ" (Dr. Daniel B. Wallace, The Textual Problem in 1 Jaan 5:7-8). é kpaca mɛ dɔ Alɛnuwema Yɔyɔ ɔ sín akpáxwé nǔgbo dɛ kún dò alɔnuwema Glɛkigbe tɔn nukɔntɔn lɛ bí mɛ ó."

(É dò mǔ cò, è dó na hɛn nǔ e è nɔ ylɔ dɔ zianet é dó ayi mɛ)

Xósin: "Tó Agun tɔn" nukɔntɔn lɛ dɔ xó dó wemafɔ enɛ jí ǎ, hwenu e ye tɛ dò wemafɔ lɛ xò kplé wɛ kpo akpàkpà sɔ mɛ kpo bo na dó nɔ gudo nú Nǔkplɔnmɛ Atɔndɔbǔ tɔn ɔ é. Wemafɔ enɛ tɔn jɛ nukɔn, é nyí dò alɔnuwema Alɛxwíí Yɔyɔ ɔ tɔn mɛ ǎ, loɔ, dò Nǔdɔdɔ Ìdɔdɔ Xwè kanweko atóngɔ ɔ tɔn mɛ, bɔ enɛ gudo ɔ, è sɔ dó mss (alɔnuwema) e dò Vulgate Latéengbe tɔn mɛ lɛ é mɛ, amɔ, è dè (dó wema Glɛkigbe tɔn e nɔ gudo nú wema Yɔyɔ ɔ tɔn lɛ é ma dò finɛ ǎ wutu) sín wema wɛ nukɔntɔn e è zín dò "Textus edited the Testamentna the Receptus" mɛ lɛ é mɛ. Erasme, 1516 kpo 1519 kpo), gɔ nú wema dɛvo e è dɛtɔn dò bíbɛmɛ tawun lɛ é, dɔ Aldus 1518, Gerbelius 1521, Cephalius 1524 kpo 1526 kpo, kpo Colinaeus 1534 kpo. kpóndéwú Textus Receptus tɔn e è dɛtɔn dò Angleterre é {Nǔ e BibleWay Publisher wlan é: è zán Textus Receptus dó lile Biblu Axɔsu Jaki tɔn ɔ na}), wɛ nyí mɛ nukɔntɔn e na nǔ e nɔ xlé nǔxixa vovo lɛ é dɛ é, bo lɛ xlé dɔ wemafɔ enɛ kún dò alɔnuwema Glɛkigbe tɔn tɛnwe mɛ ó. Martin Luther gbɛ wemafɔ enɛ dɔ é nyí adingban dɛ bo dè è sín Biblu e é lile dó Allemand mɛ é mɛ hwenu e é dò gbè é - alɔ dɛvo lɛ wɛ sɔ dó wemafɔ ɔ mɛ dò kú tɔn gudo. Xwè kanweko 15gɔ ɔ jɛ nukɔn nú alɔnuwema Alɛxwíí Yɔyɔ Glɛkigbe tɔn dɛ mɛ wɛ è mɔ Nǔwlanwlan ɔ dè azɔn nukɔntɔn ɔ ǎ.

È xlé dɔ è dò nǔ xò kpón wɛ dó nǔgboɔdɔdɔ tɔn wu dò Alɛnuwema Yɔyɔ Glɛkigbe tɔn e è zín lɛ é mɛ sín hwenu e è dè wema wɛ nukɔntɔn lɛ tɔn é (1515 & 1519) Erasmus Rotterdam tɔn, é jó wemafɔ ɔ dó kpowun dó é mɔ ms (alɔnuwema) Glɛkigbe tɔn e mɛ é dè é ǎ wutu - bo na xósin dɛ dɔ I find in the all is Greek manuscript.

"https://en.wikipedia.org/wiki/Wemafɔ_Alɛnuwema_Yɔyɔ_ɔ_tɔn_e_ma_dò_lilédógbedɛvome_Glɛnsigbe_tɔn_égbé_tɔn_lɛ_mɛ_ǎ_lɛ_sín_wɛma#3_Jaan_15

Tutoblonunu E Nɔ Kpé Nukún Dó Biblu Wu É

Randolf Dunn, Gän, Roberto Santiago, Gän
biblu dɔ̀ Enteneti jí

Azɔ́me 1 - Wen Mawu tɔ̀n

NÉ Nŭ́ lɛ Bĭ́ ka Wà Fí Gbɔ̀n?

Gbetɔ́ e nyí Mawu é .

Klisu - Mawu sín nŭ́budo xexó

e kúnklá Mawu lɛ é

Sín Gbè mɛ káká jɛ kú jí - Gbetɔ́

Kúkú ɔ̀ Bló Hwlengán .

Wen Wenɔ̀gbe-Wema lɛ Tɔ̀n lɛ

Azɔ́me 2 - Tónúsíse nŭ́ Klisu .

Hwenu jɛ Nukɔ̀n nŭ́ Klisu

Hwenu Klisu Dò Ayikúngban jí

Hwenu Klisu Gudo

Hwenu e na wá fò dɔ̀ ayikúngban jí é

Hwenu e è na wá gbeta ɔ̀ kɔ̀n é

Sín Kú jí Gbɔ̀n Akluzu jí Kaka jɛ Gbè Mɛ Xóxó

e kúnklá hwesɔ̀ke mɛ lɛ é

Yehwesin Klísu tɔ̀n .

Cours 3 -Gbɛ Yɔ̀yɔ̀ Dò Klisu Mɛ

Axɔ̀suɔ̀to e è ma sɔ̀ alɔ̀ dó bló na ã é

Mɛsɛntɔ́ e dɔ̀ Axɔ̀suɔ̀to ɔ̀ mɛ lɛ é .

Nŭ̀gbododó Klisu Tɔ̀n Nukɔ̀ntɔ̀n lɛ Asúkúsi

lɛ kpo Mɛ Dɛvo E Dó Hudo Anɔ̀sin Gbigbo

Tɔ̀n lɛ É kpo

Gbè Mɛdɛ́ekannuninɔ̀ Tɔ̀n .

Xexó Wuvɛ́sexámɛ Tɔ̀n

Wen e dɔ̀ wema lɛ mɛ é Sinsɛn Mawu dɔ̀

Yesinsɛn kpo Nŭ̀gbo kpo mɛ .

Nŭ̀kplɔ̀nkplɔ̀n nŭ́ Akɔ̀wé Biblu Tɔ̀n lɛ

Biblu E É Sɔ̀ Tɛnmɛ É

Biblu Sín Kpléklé

Nŭ́ abkpa lɛ kpo Nŭ̀jledonŭ̀wu lɛ kpo

Azɔ́me 4 - Su dɔ̀ Klisu mɛ

Jezu Nazaletinu ɔ̀

Gbɛ Klisu Tɔ̀n

Bŭ́ dɔ̀ Klisu mɛ

Xó e è dɔ̀ dó Wuvɛ́wu lɛ é

Agbaza, Lindɔ̀n, Ye - Fite Ye Ka Nɔ̀ Yi Hwenu E A Kú É? Abɔ̀wliwli

kpo Mɛ gbibe kpo

Gbɔ̀jɛzán Mawu tɔ̀n

Nŭ̀dídó lɛ jɛ nukɔ̀n nŭ́ Bĭbɛ́mɛ Nŭ̀dídó lɛ

Ebléé lɛ .

Azɔ́me 5 - Mɛxoxwe Dò Klisu mɛ

Nŭ̀kplɔ̀nmɛ Akluzu Tɔ̀n Mɛ Mawu

Tɔ̀n Xɔ̀gbigbázɔ̀ ɔ̀ Nŭ̀kanbyɔ̀ Daxó

Hugān E É Kanbyɔ̀ Gbɔ̀n Gbezán

Nu Mɛdɛ́e Dò Klisu Mɛ Gbè Daxó

Hugān É

Akpádídó lɛ Din kpo Kaka sɔ̀yi kpo Gbetɔ́

Nugbò lɛ Nyí Gbetɔ́ Mawu Tɔ̀n lɛ .

Gbè Xógbe Jiwŭ́ lɛ

Azɔ́me 6 - Biblu kplɔ̀nkplɔ̀n .

Yinyɔ̀, Nŭ̀jledonŭ̀wu lɛ kpo Nŭ̀dɔ̀d'ayí lɛ kpo

Gbigbo Mímé

Daniyeli

Nŭ̀dɛxlémɛ Jezu Klisu Tɔ̀n

Nŭ̀wlanwíán lɛ sín Abwe

Nŭ̀kplɔ̀nmɛ & Nŭ̀wiwa lɛ Sín Xwè 100

J.H.M.

Biblu Kpléklé kpo Liledógbedevome kpo

Sinsɛnzɔ́ Égbé Tɔ̀n lɛ - Nŭ̀wlanwíán lɛ wɛ à alò Akɔ̀wé lɛ wɛ à?

Jezu sín kúnkan - Tablo dɛ́

Azɔ̀xɔ̀sa E Nɔ̀ Kpé Nukún Dó Biblu Wu É dɔ̀ kancica xá gbè dɛvo lɛ dɔ̀ .**biblu dɔ̀ Enteneti jí.**